: પ્રકાશકીય :

કમલ પ્રકાશન (પબ્લિક ટ્રસ્ટ) બે કાર્યો કરે છે.

(૧) પ્રાચીન જૈનશાસ્ત્રગ્રન્થોનો થતો વિનાશ અટકાવીને આ ગ્રન્થોનું પુનર્મુદ્રણ કાર્ય કરીને એમનું આયુષ્ય વધારી દેવાનું મંગળમય કાર્ય. અને....

(૨) શાસ્ત્રોક્ત સિદ્ધાન્તોને અદ્યતનશૈલિએ ગુજરાતી વગેરે ભાષાઓમાં રજૂ કરવા માટે તમામ લેખકોને આમન્ત્રણ આપીને એમનો સારામાં સારો લાભ ઉઠાવવાનું બીજું કાર્ય. આ યોજના એટલે આધ્યાત્મિકભાવોને વિશ્વમાં ગૂંજતા કરી મૂકવાની કલ્યાણકારિણી આરાધના.

પ. પૂ. મુનિરાજ શ્રીચન્દ્રશેખરવિજયજીની સંપૂર્ણ દેખરેખ નીચે આ બે ય કાર્યો અમે ઝડપી વેગથી કરી રહ્યા છીએ.

(૧) જેમ જેમ અમને જ્ઞાનખાતાની સંઘગત કે વ્યક્તિગત રકમો મળે છે તેમ તેમ અમે શાસ્ત્રગ્રન્થોનું પુનર્મુદ્રણ કાર્ય કરતા રહીએ છીએ. આજ સુધીમાં અમે ઉપદેશ રહસ્ય (સંસ્કૃત) ગ્રન્થ (મૂ. ૧૧-૫૦ પો. ખર્ચ સાથે) પ્રકાશિત કર્યો અને હવે ઉપમિતિભવપ્રપંચા કથા (સંસ્કૃત)નો પ્રથમ વિભાગ ટૂંક સમયમાં જ પ્રકાશિત થઈ જશે. આ આયોજનથી અમે બે વિશિષ્ટ લાભો જોઈ રહ્યા છીએ.—(૧) શાસ્ત્રગ્રન્થોને જીવનદાન. (૨) જ્ઞાનદ્રવ્યની અબજોની રકમના ભાવી શક્ય દુરુપયોગનું નિવારણ અને એનો સુંદરમાં સુંદર વિનિયોગ.

શેઠ શ્રીશાન્તિદાસ ખેતસી ચેરીટેબલટ્રસ્ટ તરફથી કમલપ્રકાશનને સસ્તુ અને અલ્પી પ્રકાશન બનાવવા માટે જે વિશિષ્ટ સહાય મળતી આવી છે તેને અત્રે અમે કૃતજ્ઞતાભાવથી યાદ કરીએ છીએ.

—ટ્રસ્ટીમંડળ—

લોઢાનાં ચણા ચાવતાં બત્રીસે ય દાંતો તૂટી ન પડે એવી સિદ્ધિ બક્ષવાની માંગલિકતા ક્યાં? એક જ ધડાકે જણાવી દો.

પાપાત્માને માત્ર પુણ્યાત્મા જ ન બનાવે, ધર્માત્મા પણ બનાવે એવું અદ્ભુત શિલ્પ જીવનના પાષાણ ઉપર કંડારવાનું સામર્થ્ય શેમાં? એક જ વાત કરી દો.

હું કહું? વર્ષોના અનુભવનું તારણ જણાવું? આપને ગમશે કે નહિ ગમે; જચશે કે નહિ જચે; સ્પર્શશે કે નહિ સ્પર્શે તે તો હું જાણતો નથી. છતાં કહી દીધા વિના રહી શકતો નથી.

સાધકના જીવનની સુરક્ષા, સફળતા અને સિદ્ધિ—જે કોઈ કહો તે બધું ય—ગુરુમાતાના ચરણોની પળપળની સેવામાં જ હોઈ શકે.

જ્યાં એ ચરણની સેવા નથી ત્યાં કશુંય નથી. છે માત્ર વિરાટ શૂન્યાવકાશ. જો કદાચ હોય જન્માંતરના પુણ્યનો વિપાક તો ભયાનક પાપના અનુબંધોને જીવન આપવા જ એ જન્મ્યો હોય.

શું કરવાનું એ પુણ્યના જીવનને! એ માનસન્માનને! એ ભવ્ય સંસારને કે જ્યાં ભયાનક સ્વપ્નો સત્ય સ્વરૂપે પરિણમી જવાની સિદ્ધિને વરતાં હોય.

એના કરતાં તો એ પુણ્યવિહોણી દશા સારી. ભલેને ન મળે માનસન્માન કે ન મળે કીર્તિ વગેરે પણ પેલી રાગદ્વેષની ભડભડ બળતી જ્વાળાઓ તો શાન્ત-પ્રશાન્ત. ઉપશાન્ત તો રહેશે ને! બસ. બસ. તેથી વધુ સાધકને બીજું જોઈએ પણ શું?

મૂર્તિમંત સુખની યાદને ય વીસરાવી દે તેવી જીવનમાં શાન્તિ મળે. મૃત્યુમાં સમાધિ મળે. પરલોકમાં સદ્ગતિ મળે તો બીજું જોઈએ પણ શું?

કહો ક્યાં? સુખની ભ્રમણાઓમાં કે ત્યાગની શાન્તિમાં?

સુખ આપશે જ્ઞાનાવરણાદિ કર્મોના હ્રાસ વગેરે, પણ શાન્તિ તો મોહનીય કર્મના હ્રાસમાં જ શક્ય છે. જ્ઞાનાવરણાદિ કર્મોના ભુક્કા બોલાવી શકશે સ્વાધ્યાયનો ધરખમ પરિશ્રમ. પણ...મોહનીય કર્મના ભુક્કા બોલાવવાની તાકાત તો માત્ર દેવગુરુની કૃપામાં જ રહેલી છે.

કૃપાનો આ એ મેગાટન બોમ્બ જ મોહનીયકર્મની પ્રકૃતિ અણુઅણુની કરીને એને કણકણમાં વેરવિખેર કરી દેવાનું પ્રચંડ આણ્વિક બળ ધરાવે છે.

અહુને હું જણાવું છું, "કશું ય વિચાર્યા વિના સંપૂર્ણ રીતે સમર્પિત થઈ જજો એ માતાની આજ્ઞાને... રે! ઇચ્છાને જ."

વારંવાર ચેતવું છું, "કોઈ લોભ-લાલચમાં આપઘાત કરશો આ પારતન્ત્ર્યસ્વરૂપ બ્રહ્મચર્યનો! સ્વચ્છંદતાના આનંદ કરતાં એને ક્યાંય ટપી જાય તેવો આનંદ ગુરુમાતાની ઇચ્છાને સ્પર્શ કરવા માત્રથી છે. નાહક શાને ફસાઓ છો એ ભૌતિક સમૃદ્ધિની લોભામણીમાં!

જીવના જીવનને રે'શી-પીસીને સાફ કરી નાંખે તેવા જડ-જીવનના ચમત્કારોમાં કોઈ ન અંજાશો. ના કદાપિ નહિ."

ગુરુમાતા પ્રત્યેનો અહોભાવ બધું જ આપે છે.

વિદ્વત્તા આપે છે? હા. જરૂર.

વક્તૃત્વશક્તિ આપે છે? હા. જરૂર.

તપોબળ આપે છે? બેશક.

રે! એ શું આપે છે એમ ન પૂછો, એ અહોભાવ શું નથી આપતો એ જ પૂછો.

પણ એક વાત. ભૌતિકશક્તિઓ આપવાની તાકાત એ કાંઈ એની મોટી વિશિષ્ટતા નથી જો! એવી પ્રાપ્ત થતી શક્તિઓ અને પણ [illegible] અત્યંત આરાધનાની સિદ્ધિ એ જ તો એની ખરેખરી વિશેષતા છે.

[illegible] કર્યા વિના કહી શકતું નથી કે શક્તિઓ અનંત [illegible] છે. હવે એ પરસ્પર ટકરાઈ ન જાય એની પૂર્ણ [illegible] સાથે [illegible] લેવી ઘટે.

પેલો અહંકાર [illegible] શક્તિઓને. [illegible] [illegible] [illegible]! [illegible] [illegible]! [illegible] [illegible]!

દર્દ અને દવાનો જાણકાર શું ડોક્ટર જ હોય છે ? ના. ના. આજીવન દરદી પણ દર્દોનો માર્યો, દર્દ અને દવાનો એવો જ અઠંગ જાણકાર ક્યાં નથી બની જતો ? ગાદી નંબર એવા કોક દર્દીમાં જ હોઈ શકે.

ખૂબ મંથન કર્યું છે જીવનમાં ! અને અંતે નવનીત પામ્યો છું આ ત્રિભુવનમાં કે બીજું બધું કદાચ ગમે તેમ કરજો પરંતુ બધું ય ખમાવી દે. અગાઉનું બધું ય ભુલાવી દે તેવી વિચારશક્તિ ધરાવતી ગુરુમાગુરુમૈયા તો એક પળ માટે ય વેગળી ન મૂકજો. ગુરુમાતા પ્રત્યેનો તમારો અહોભાવ મૃત્યુ વેળાએ પણ જીવતો જ રહેજો.

આપના શિષ્યના નાતે કે આપના ભાઈના નાતે કે આપના સેવકના નાતે– આજીવન દર્દીની આ આરઝૂ છે. આપ અવશ્ય એને સાંભળજો: વિચારજો અને એ વિચારને આત્મસાત્ કરજો.

મારા સંસારી નાના બહેન છે. તેઓ હાલ દીક્ષિત છે. તેમને ઉદ્દેશીને મેં કેટલાક પત્રો લખ્યા હતા. લખતાં લખતાં ક્યારેક દર્દના આંસુ ટપકાવ્યા હતાં તો ક્યારેક મારી નિષ્ક્રિયતા ઉપર રડતી આંખોએ દુઃખના આંસુ ય વહાવ્યાં હતાં. ક્યાંક વળી કોઈ [illegible] [illegible] શૈથિલ્યને પડકાર પણ કર્યો હતો; ક્યાંક વળી મુમુક્ષુભાવના [illegible] ભરપૂર સંવેદનો આપ્યાં હતાં.

[illegible] [illegible] તેના દિવસો ય વહી ગયા ! [illegible] વહી ગયા !

[illegible] [illegible] હતી કે આ પત્રો [illegible] [illegible] આ માટે [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] જ [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] સાકાર બની રહી છે. આ પ્રકાશન

પ્રાપ્તિસ્થાન:

સોમચંદ ડી. શાહ
'સુઘોષા' કાર્યાલય
જીવનનિવાસ સામે
પાલીતાણા.

*

જશવંતલાલ ગિરધરલાલ
દોશીવાડાની પોળ
અમદાવાદ.

દિની કેન્દ્ર :
સુબોધચન્દ્ર લાલભાઈ
બકુલ
સંજીવની પાસે
અમદાવાદ-૭

*

સેવંતીલાલ વી. જૈન
૨૦, મહાજનગલી, ૧લે માળે
ઝવેરી બજાર,
મુંબઈ-૨.

*

મુનાલાલ પંડિત
સરસ્વતી પુસ્તક ભંડાર
હાથીખાના, રતનપોળ,
અમદાવાદ.

ગુરુમાતા

મુનિશ્રી ચન્દ્રશેખરવિજયજી

[૧]

ગુરુ-માતા

તમને કોઈ દિવસ 'મા' યાદ આવે છે? માવિહોણું તમારું જીવન છે, એમ તમને ક્યારેય લાગ્યું છે? માની યાદ તમને સાલે છે? મા નથી તો જીવનમાં એંજિન નથી, એવું આ મુનિ-જીવન માટે તો જડબેસલાક સાચું છે એમ તમે કહી શકશો? જો જો હું અહીં જન્મદાત્રી માની વાત કરતો નથી. મુનિને-સંસાર ત્યાગીને સંગના રંગ ન હોય, એ રંગની યાદ પણ ન હોય.

અહીં તો ગુરુમાતાની હું વાત કરું છું. ગુરુમાતા વિના એક ઘડી પણ ચાલી શકે ખરું? એ જ મારો પ્રશ્ન છે. અહીં પણ દીક્ષા-દાતા ગુરુને જ ગુરુમાતા કહેવાનો મારો આશય નથી. અપેક્ષાએ હું તો તેને અહીં ગુરુ કહું છું જે પંચમહાવ્રતના ગુરુગુણથી ઉપેત હોય અને તે જ ગુરુને પાછી માતા પણ કહું, જો તેના હૃદયમાં અસીમ

વાત્સલ્ય સદૈવ ઊભરાતું હોય. તેવી શાસ્ત્રસાપેક્ષ–વાત્સલ્યમયી મૂર્તિને હું અહીં ગુરુમાતાના પદથી સંબોધું છું.

આવી ગુરુમાતા વિના આપણને પળભર પણ ચાલી શકે ખરું? એ મારો પ્રશ્ન છે. મારું અંતર તો એમ કહે છે કે જેને ગુરુમાતાની પ્રાપ્તિ થઈ નથી એને સંસારનો અંત આવવો અશક્ય છે. ગુરુમાતા વિનાનું મુનિજીવન સફળ બની ન શકે એવી મારી વિનમ્ર સમજ છે. જીવનમાં જો એક પણ એવી ગુરુમાતા ન હોય કે જ્યાં આપણે આપણા અંતરની તમામ વાતો મોકળા મને, નિર્દંભભાવે કરી ન શકીએ તો પાપ–શુદ્ધિ થાય શી રીતે? પાપ–શુદ્ધિ વિનાનું સંયમ મુક્તિ આપે એ તો ત્રિકાળમાં શક્ય નથી.

આજનો કાળ કેટલો ભયાનક! મોહની સર્વત્ર છાયા ગઈ છે ચોમેર! ચોમેર ભીડાઈ ગયું છે વિલાસનું વાતા-

શીખવાની ! રહેવાનું પ્રવૃત્તિમાં અને જવાનું નિવૃત્તિના ધામમાં. સંગમાં રહી અસંગ સાધવાનો ! શક્ય છે ? એનું સામર્થ્ય પણ આપણામાં છે ? જો ના...તો તો પગલે પગલે ભૂલો થતી જ રહેને ! અતિચાર બહુલ જીવન ક્યારેક અનાચારને રવાડે ચઢી ન જાય શું ? તો શું થાય ? જીવનનો કરુણ રકાસ જ ને ?

આરાધનાનો સર્વનાશ ! સત્વનો સત્યાનાશ ! મુનિવેષે ? અનંત સંસાર ! દંભના આંચળે ? વિશ્વની વંચના ! છે બચવાનો કોઇ ઉપાય ? પાપ થઈ ગયા વિના રહેતું નથી. પાપ ન ગમવા છતાંય થઇ જાય ! દુઃખનો પાર નથી, પણ છતાં પાપોની પરંપરા જરૂર ચાલુ છે. છતાં ઊગરવું છે ? પાપ કદી ન થાય એવા ધન્યતમ જીવનને અવશ્ય આલિંગવું છે ? નિષ્પાપ જીવનની મંગળમય પળો આ જીવનમાં જ અવશ્ય લેવી છે ?

શે' જોવાય ? કોણ બતાવે ? કોણ બચાવે ? કોણ કહે ? કોણ આંખનાં આંસુ લૂછે ? આશ્વાસન આપે ? એક જ ઉત્તર છે–ગુરુમાતાને મેળવી લ્યો.

કોઈ શાસ્ત્ર સાપેક્ષ–શુદ્ધ પ્રરૂપક નિર્દંભ આત્માનું શરણું સ્વીકારી લો....સદૈવ એનાં પડખાં સેવ્યાં કરો. તમારા જીવનની તમામ વાતોથી એને માહિતગાર કરો તમારા સર્વ પાપોની એને જાણ કરાવો...શુદ્ધિ માંગો, શુદ્ધિનો રાહ માંગો...શુદ્ધિનાં સાધનો માંગો.

ફરી ભૂલ થઈ? ભલે થઈ, ત્યાં જ જાગો. ગુરુમાતાનો ખોળો તમારાં આંસુથી ભીંજવી નાંખો. પાપનો એકરાર કરો, હૈયાની આંખે! રડતે હૈયે! ગુરુ તો ઘણા મળશે... પણ માતૃત્વ તો ક્યાંક જ મળશે. જ્યાં તમે તમારી તમામ અંગતતાને ઉઘાડી મૂકી દેશો, અલગતાને દફનાવી શકશો. બેશક, ત્યાં વાત્સલ્યનું ઝરણું ઊભરાઈ જશે અને એ તમારી ગુરુમાતા બનશે એવું કોઈ એક સ્થાન આજથી દઢ કરો.

ગુરુમાતાના પદે બેઠેલામાં વડેરી તરીકે કોઈને સ્થાપી દો અને તમે વિશુદ્ધ-જીવનના સ્વામી બની રહો. તમારું હૃદય અને એ માતાનું હૃદય અભિન્ન બની રહેવું જોઈએ. સંસારિક એક પણ વિચાર એને અજ્ઞાત ન રહેવો જોઈએ. તમારી એક પણ પ્રવૃત્તિ એની નજર બહાર ન જવી જોઈએ.

ગમે ત્યાં શુદ્ધિ થઈ શકે તેમ નથી. ગમે ત્યાં શુદ્ધિ થાય પણ નહિ. ગુરુ હોય; પણ એ આપણા પ્રત્યેના વાત્સલ્યભાવ વિહોણા હોય તો ગુરુ–માતા તો નહિ જ બની શકે. માત્ર ગુરુ પાસે શુદ્ધિ શક્ય નથી એ માટે તો ગુરુ માતા જોઈએ જ જોઈએ.

જન્મદાત્રી માતા માંસપિંડને ઉત્પન્ન કરે છે, ત્યારે ગુરુ–માતાને આપણો ઉત્પન્ન કરવાની હોય છે. આપણા પરિબળે જ એ ઉત્પન્ન થાય છે. આપણું સ્વાર્પણ જ એને જન્મ આપે છે. આ બહુ વિચિત્ર લાગે તેવી વાત છે પણ વિચારશો તો સમજાઈ જશે. બીજું બધું બધેય બનશે, પણ પાપશુદ્ધિ ક્યાંય નહિ બને. પગે પગે પાપ બનતાં રહે અને શુદ્ધિ ક્યારેય ન થાય તો એ જીવન શું મૃત્યુથી પણ બદતર નથી થઈ જતું? એવાં પાપભર્યાં જીવનો તો અનેકનાં જીવનોને ઝેર નહિ બનાવતાં હોય? ના એના કરતાં તો જાતે જ...ઝેર....

ના, ના, પણ તેમ કરવાની શી જરૂર છે? ગુરુ–માતાને પ્રાપ્ત કરો. જાતે આબાદ બનશો, બરબાદ બનતા અનેકોને આબાદ કરશો, કુળદીપ થશો, આત્મદીપ બનશો.

તમને વિદ્યા મળશે, કીર્તિ મળશે, શિષ્યોનો વિશાળ ગણ પણ મળી જશે, આનંદની વિપુલ સામગ્રી મળશે, ભક્ત–જનોનાં ટોળાં તમારી આસપાસ ફરતાં જોવા મળશે – પણ માતા ગુરુ–માતા મળી જવાની ચીજ નથી, એ તો અત્યંત

પુણ્યે જ મળી શકે. આત્મવિલોપનના પ્રચંડ પુરુષાર્થે જ મળી શકે. ગુરુ-માતા મળી ન જાય, એને તો મેળવવી પડે.

બધું લૂંટાઈ જાય તો લૂંટાઇ જવા દેજો, પણ ગુરુમાતાને મનમાંથી પળભર પણ જવા ન દેશો. યશકીર્તિ ભલે ચાલ્યા જતા, સિદ્ધિ ભલે વટાઈ જતી, શિષ્યો છોને રિસાઈ જતા, શરીર ભલે લેવાઇ જતું....પણ....પણ ગુરુ-માતાને પળભર પણ વેગળી ન કરશો. સદૈવ એના ખોળામાં આળોટજો, સદૈવ એની પાસે કાલું કાલું બોલજો, સદૈવ તમારી ભૂલોનો બાળક બનીને એકરાર કરી લેજો.

સિદ્ધિઓની ખાતર ગુરુને મેળવવાનું ગૌણ કરશો નહિ. [illegible] માતાની હોય તો સિદ્ધિઓની ઉપેક્ષા પણ કરી શકાશે. [illegible] સિદ્ધિ મેળવવાની ભાવના જતી હોય તો ભાવના જવા [illegible] ગુરુમાતાને ખોશો નહિ. સિદ્ધિ તો ચાર પૈસાની [illegible] છે. એની ખાતર માતાને વેચી દેવાય નહિ. કદાચ લાગે [illegible] અંધ! જે માણેક ભલે હોય, શુદ્ધિના [illegible] તો આ બધા અંતરમાં બાદશાહ બનાવી દેજે કે [illegible] વિના ત્રણ આવી ન શકે.

જ્યાં સુધી જગતમાં રાગ-દ્વેષનું અસ્તિત્વ છે, ત્યાં સુધી જીવનમાં રાગ-દ્વેષના લેપ અવશ્ય સંભવિત છે, તો પછી ત્યાં સુધી એ પાપ-લેપને નિર્મૂળ કરવા માટે ગુરુમાતાની પ્રતિ સમયની હાજરી કેમ આવશ્યક ન માનવી ?

તમને મળી છે એવી કો'ક 'મા'? તો તમારી પુણ્યાઈની દેવેન્દ્રો પણ ઈર્ષ્યા કરશે. પછી મસ્તાન બની રહેજો જીવનમાં! મનમાં! ને વનમાં!

તમે નથી મેળવી 'મા'? તો યત્ન કરો. ઉદાસ રહેશો તો તમારા જેવો આપઘાતી આ જગતમાં કોઈ નહિ હોય.

જ અશુભ ભાવોથી ગુરુમાં ગોશાળાપણું દેખાય છે. ગુરુ તો છે નિર્મળ સ્ફટિકશા ! ગમે તે ગુરુ હોય તોય જો તે પાપભીરુ છે; વિશુદ્ધસંયમના કટ્ટર પક્ષપાતી છે તો તેમના શિષ્ય માટે તો બેશક ગૌતમશા છે.

ગુરુના લઘુતમ દોષને જોવાનો શિષ્યને કોઈ અધિકાર નથી .... એમના દોષોને આગળ કરીને ગુરુથી વિમુખ રહેનારો વસ્તુતઃ અહંકાર, મિથ્યાભિમાન, મોહ વગેરેને જ પોતાના પરમગુરુ બનાવે છે. એનો અહંનો રોગ બને છે. એ ગુમાની એના જ્ઞાનીના જ્ઞાનને ભડકે બાળે છે.

આપણામાં થોડું જ્ઞાન આવે, શક્તિ આવે, કે કોઈ જ સિદ્ધિ પણ પામું આવે તો તે બધુંય એકાંત ગુરુકૃપાને જ આભારી છે એવો દૃઢતમ નિશ્ચયભાવ આપણામાં હોવો જોઈએ.

ક્યાં જશે પેલી વીરની વાણી, 'જે ગુરું મન્નએ, સો મમં મન્નએ........વીતરાગની ઉપાસના કરનારાઓ વીતરાગને ૧૮ કલાક ભજતા રહે અને ગુરૂ તરફ ઊંડે ઊંડે પણ અનાદરભાવ રાખે તો વીતરાગના એ સાચા ભક્ત કહેવાય ? ગુરૂના બહુમાન વિનાનું વીતરાગદેવનું બહુમાન એ વાસ્તવિક રીતે વીતરાગનું બહુમાન જ નથી.

મંત્રાધિરાજનો સ્મર્તા પંચપરમેષ્ઠિને ભજે, એની કૃપાની વાતો કરે અને ગુરૂને શિરોમાન્ય કરવા લાચાર બને તો નક્કી માનવું પડે કે એ મંત્રોપાસક પોતાના ગુરૂને પાંચમાંથી એકેય પરમેષ્ઠિ તરીકે સ્વીકારતો નથી...અદના સાધુને પરમેષ્ઠિ ગણી લેનાર, ગુરૂને એ સ્થાને ન ગણે.... તો તેની હતભાગિતા કેટલી હદ સુધીની ગણવી ?

અરિહંતથી પણ અધિક ગુરૂદેવનું સ્થાન જીવનમાં આકાર પામશે ત્યારે જ અરિહંતની વાસ્તવિક ઓળખ થશે. ત્યારે જ જિનાજ્ઞા પ્રત્યે બહુમાન જાગશે.

ગુરૂ પ્રત્યેના નિરપવાદ સમર્પણ વિના જે કાંઈ વિકાસ થતો પોતાને લાગતો હોય તે બધોય ભ્રાન્તિભર્યો ખ્યાલ છે એવું તે તે દરેક શિષ્યે નિશ્ચયથી સમજી લેવું. એવા વિકાસ કે એવા શમાદિ ભાવો કામચલાઉ દબાએલા જીવલેણ જ્વર જેવા કે ભારેલા અગ્નિ જેવા છે. એ જીવનની શાંતિ પણ મડદાની કે મસાણની શાંતિ જેવી ભે[illegible] જનક છે.

' सद्गुरुः शरणं मम '

યુગો વીત્યા, જન્મારાઓ ય એક પછી એક વીત્યા, મન્વન્તરો ઉપર મન્વન્તરો પસાર થઇ ગયા! આશ્ચર્ય અનંત કાળ વીતી ગયો! આ જીવે ખૂબ મારપીટ વેઠી, ખૂબ [illegible] ઉછળ્યા! ખાધું ય 'ખૂબ' ક્યું. કાળરાજની [illegible] [illegible] જીવના શાન ભૂલાવી દેવાનું કામ કર્યા જ કર્યું [illegible] જ ચાલ્યું. એટલું જીવને ભિન્ન બનાવી [illegible] [illegible] [illegible] બનાવી બનાવીને એના અનંત ગુણ [illegible] ઉપર ઢાંકણ આપ્યાં!

કર્મરાજ પોતે જ રૂપ-વૈભવ આપે, એ જ એનાથી પાપ કરાવે અને પછી એની સજાઓ ફટકારે!

એના ફંદમાંથી કયી રીતે છૂટી શકાય? છે કોઈ શરણું? છે કોઈ આ ત્રાસનું તરણું?

જેને કર્મરાજની ક્રૂરતા નજર સામે આવી જાય છે, જેને એણે દીધેલાં સુખ પણ નજરકેદનાં છે- પરાધીન છે, ગમે ત્યારે ઝૂંટવાઇ જવાનાં છે એવો પાક્કો ભાસ થઇ જાય છે તે જ આત્મા તેનાથી અત્યંત ભયભીત થાય છે. આ ભય જ્યારે પરાકાષ્ટાએ પહોંચે ત્યારે જ એ ભયથી મુક્ત થવા માટેનું કો'ક શરણું મેળવી લેવાની સાચી ભૂખ જાગે. અને એ પછી જે શરણું મળે તે અવશ્યમેવ સંસાર સાગરનું તરણું બને એ તદ્દન નિઃશંક હકીકત છે.

તમે કર્મના ભયથી ત્રાહ્ય ત્રાહ્ય પોકારી ગયા છો? તમે 'ત્રાહિ મામ્' નો આર્તનાદ શરૂ કરી ચૂકયા છો? કોઇના શરણની હવે તમને જરૂર લાગે છે? સુખ અને દુઃખ બેય કર્મની દેન હોઇને સમાન છે, એ વાત હૃદયંગમ બની ગઈ છે ને? તો બેયથી મુક્ત થવા માટે એક જ ઉપાય છે. તમે સત્વર સદ્ગુરુને શરણે ચાલ્યા જાઓ.

અનંતકાળની ત્રાસમય અવદશામાંથી મુક્ત થવું હોય તો સદ્ગુરુઃ શરણં મમ' નો અજપાજપ જપી લો. વર્તમાનકાળના વિલાસદુષિત ઝેરી વાયુમંડળમાં રહીને તેનાથી તદ્દન અલિપ્ત રહેવાની—આસમાનના તારા તોડવાની

આરાધનામાં સફળ થવું જ હોય તો 'सद्गुरुः शरणं मम' ના જપ સિવાય બીજો કોઈ જ રસ્તો નથી.

તમને મળેલી પુણ્યશક્તિઓ તમારા જ જીવનનું કાસળ કાઢી નાંખનારા ભીષણ આસુરીબળથી ધમધમી રહી છે એ વાત અંતરમાં કાયમી જ રાખજો.

કર્મના બળમાં પણ સૌથી વધુ બળ મોહનીયકર્મનો છે કે જે ગમે તેના જ્ઞાનાવરણાદિ કર્મોના [illegible] પ્રાપ્ત થયેલી શક્તિઓને સાધન બનાવીને, તેના વડે જ જીવનું [illegible] અધઃપતન કરે છે. [illegible] [illegible] બુદ્ધિશાળીઓ પણ આ વાતનો મર્મ પામી શક્યા નથી એનું જ એ પરિણામ આવ્યું છે કે તેઓ નિર્બળ બની ગયા છે. વિદ્વાનોને [illegible] કોઈ બળ નથી, ભક્તોને દુર્બળતાનો કે દુર્બળોનો કોઈ ભય નથી, રૂપાળાઓને કુરૂપનો રોગ પણ ભય [illegible] નથી. ધનવાનોને ભૂખમરાના ભયનો પડછાયો પણ દેખાતો નથી. અને આવાઓની દુનિયામાં આ [illegible] જ કેટલાય [illegible] [illegible] [illegible], કોઈનું કશું ચલાવ્યા વિના, [illegible] [illegible]ઓનાં જીવન ફેંકી નાંખ્યાં. સદ્‌ગુરુનાં [illegible] [illegible] [illegible] વિના કેટલાય નબળાઓનાં જીવન ફેંકી [illegible] [illegible] [illegible]

વાસનાઓનો ! જેણે હરિહર પુરંદરોને કે ગૌતમાદિ ઋષિ-ઓને પણ ધૂળ ચાટતા કરી મૂક્યા છે !

જે આ વાતનો તાગ પામી ગયા તે ભયભીત થયા, તેમનાં રૂવાડાં ખડાં થઇ ગયાં ! આખું અંગ કંપી ઊઠ્યું, ગાત્રો શિથિલ થઇ ગયાં, મોં ધોળાં પૂણી જેવા થઈ ગયાં ! એ વિદ્વાન હતા તોય વિદ્વત્તાને જ મારક માનવા લાગ્યા, તપસ્વી હતા તોય તપને જ આત્મઘાતક માનવા લાગ્યા, ધ્યાની હતા તોય ધ્યાનને જ કોયલો કરી દેતી આગ માનવા લાગ્યા. જો જીવનમાં રાગરોષની વાસનાઓ જોર કરી જાય તો !

આ ભયે એમના જ્ઞાન–ધ્યાનના કે ત્યાગ – તપના અહંકારનો ભુક્કો બોલાવ્યો. એ નાસી છૂટ્યા સદ્ગુરુને શરણે ! આળોટી ગયા એમના ચરણોમાં ! ચૂમી લીધા એ પુનિત ચરણોને વારંવાર !

તમારે અનંતકાળના કાળાં કર્મોના ઢેરને હડસેલી દેવા છે ? તો સદ્ગુરુને શરણે ચાલ્યા જાઓ. પુણ્યશક્તિને તારક બનાવવી છે ? તો સદ્ગુરુને શરણે ચાલ્યા જાઓ. પાપવાસનાઓને હતપ્રહત કરી નાંખવી છે ? તો સદ્ગુરુના શરણે ચાલ્યા જાઓ. લલચાશો મા, સ્વાતંત્ર્યના વાયુથી ! અકળાશો મા સદ્ગુરુના પારતંત્ર્યથી ! લોભાશો નહિ લોકૈષણામાં, મોહાશો નહિ માનપાનમાં, ફસાશો નહિ રમા–રામાના રંગમાં....એ તો તમારા રામ રમાડી દેશે !

જેને મુનિજીવન જીવી જાણવું હોય તેણે તો 'સદ્ગુરુઃ શરણં મમ' નો અજપાજપ સિદ્ધ કરવો પડશે. ગુરુ ગમે

તે હોય, સદ્ગુરુ તો આપણા અનંત ઉપકારી, વિશુદ્ધ સંયમી, વાત્સલ્યમયી ગુરુમાતા જ હોય.

ફરી વાંચજો 'ગુરુમાતા' નો પત્ર અને શોધી લેજો એવી કોઈક ગુરુમાતાને! ભાગ્યવિહોણાને એ મા કદી મળતી નથી. પરિતારસંસારી ભાગ્યવંતો જ એને પામી શકે છે.

આ અનુભવસિદ્ધ હકીકત છે કે 'सद्गुरुः शरणं मम' નો જાપ કરીને આ મહામંત્રનું સ્મરણ કે મનન કરીને કોઈ પણ કાર્યનો આરંભ કરો તો અવશ્ય અણચિંતવી સફળતા મળે. અને નવાઈની વાત તો એ બને કે એ સિદ્ધિનું ગુમાન અંતરને સ્પર્શી શકે નહિ! આમ થાય તો નમસ્કાર [illegible] પરિણામ પામે. વાસ્તવિક શૂન્યતા સિદ્ધ થતા [illegible] તો અનેરો [illegible]...ગુરુરાજના સંગાથનું! [illegible] ત્યાં પહોંચી શકો છો. [illegible] [illegible] એક જ [illegible].

ભક્ત હોવાનું સ્પષ્ટ કહ્યું છે એટલું જ નહિ પણ 'વીતરાગ પરમાત્માની પ્રાપ્તિ માટે આનાથી સુંદર બીજો કોઇ ઉપાય નથી.' એમ પણ કહ્યું છે.

રાગરોષની હોળીઓને જે ઠારે છે તે સદ્ગુરુ જ આપણું શરણું હો! શ્રી વીતરાગને જે ઓળખાવે છે તે સદ્ગુરુ જ આપણું શરણું બને!

કર્મે આપેલી પુરુષાર્થની આગ વચ્ચે જે આપણને અગ્નિપ્રુફ બનાવી શકે છે તે જીવનદાતા સદ્ગુરુ જ આપણું શરણું બની રહો!

આપણા અંતર્યામીને આ પળે પ્રાર્થના કરતાં કહીએ કે હે પરમેશ્વર! કોઈ વિશિષ્ટ શક્તિ ન મળે તો ભલે ન મળે, કશુંક લૂંટાઇ જવું હોય તો ભલે લૂંટાઈ જાય, ગમે તે થઇ જાય પણ કદીય સદ્ગુરુનું શરણું ખોવાઇ ન જશો! પળભર પણ એ શરણ્ય પ્રત્યે અશુભભાવ ન જન્મશો. ભલે દેહમાં શત શત રોગો એકી સાથે વ્યાપી જાય; હજારોની સભામાં ભલે ઉઘાડાં અપમાન થઈ જાય. કોઈ કાર્ય કરતાં ભલે કરુણ નિષ્ફળતા મળી જાય. રે! પ્રમાદવશ કે કર્મ-વશાત્ ભલે કોઈ ભયાનક ભૂલ પણ થઇ જાય તો ય સદ્ગુરુનું શરણું કદી ન જજો, એની કાંકરી પણ ન ખરજો, ન હાલજો, ન ચસકશો.

અંતરના અશુભભાવોનાં ભયંકર તોફાનોનો જે ક્ષણભૂ ખ્યાલ આવી જાય છે તે જ '
નો જપ કરતો રહે છે. બાકીના તો

બારદાનો છે કે જેઓ સદા પોતાના અહંકારના નશામાં બેભાન બનીને મનફાવે તેમ જંગલી આખલાની જેમ ગમે ત્યાં માથાં મારે છે. અનેક ભાવુકાત્માઓનાં માથાં ફોડે છે અને પોતે પણ ચોરાશીના ચક્કરોમાં સદૈવ પીસાતાં જ રહે છે.

આ સ્વાનુભવસિદ્ધ સત્ય છે. 'सद्गुरु'ના શરણ વિના મોહને પરાજિત કરી શકાતો જ નથી. અનેકાન્તવાદમાં સ્વીકારાયેલો આ એકાન્તવાદ છે.

જે તેને પામશે તે જ તરશે. તે જ નિર્મમ અને નિરહંકાર બની શકશે. તે જ વિશ્વમાં શાશ્વત ચમત્કારો કરી શકશે. તે જ સ્વસ્થ બનીને અગણિત જીવોના કલ્યાણ સાધી શકશે.

બાકીના તો ધર્મને નામ આપશે, ધર્મના નામે પાપ જ [illegible]! સમજાય છે ને આ વાત? તો ...હવે બહુ મોડું થઈ ગયું છે. હવે 'सद्गुरुः शरणं मम' નો જાપ [illegible] આત્માઓના જીવન આગળ થવા લાગશે.

વાસની જેમ, તારા અંતરમાં જ્યાં જાય ત્યાં મને લઈ જજે. તારા અંતરમાં મારો વાસ બની રહે ત્યાં સુધી તો ભવ-વનના કર્મરાજની તાકાત નથી. કે તે મારી સાથે નજર પણ મીલાવી શકે! ગમે ત્યાં મારી મા. તારે જાવું જ હોય તો જા! પણ તારા અપરાધી, હીણભાગી, અશક્ત અને અજ્ઞાન બાળકને તો પળભર પણ ન વીસરીશ. બસ, આટલી કબુલાત મળે તો જીવવું પણ ગમશે. કેમકે એ જીવન મારો વિનાશ નહિ કરે કિન્તુ વિકાસ જ સાધશે. અંતે તો પ્યારી મા! મારું તારું ભાવાત્મક ઐક્ય જ સર્વશ્રેયનું કારણ છે ને? મા ઓ મા! જીવનસાથી! કદી ન વીસરીશ હોં તારા નિરાધાર બનનારા અપરાધી બાળને!

[૫]

જીવનસાથીની જરૂર

મુનિજીવનની સફળતા માટે એક બાબત તો અતિશય મહત્ત્વની છે. આ બાબત આપણા જીવનમાં ન હોય તો સંભવ છે કે વારંવાર આપણને વિકાસગતિમાં આંચકો લાગ્યા કરે, પીછેહઠ પણ ક્યારેક થયા કરે.......

એ બાબત છે જીવનસાથી અંગેની! એકાદ એવું બહુમાનનીય સ્થાન આપણી પાસે હોવું જ જોઈએ. જ્યાં અંતરના બધા જ બાર ખોલી નાંખતાં લેશ પણ શરમ, ક્ષોભ, સંકોચ ન થતો હોય. મનમાં અકસ્માત ઊગી ગએલા ખરાબમાં ખરાબ વિચારને પણ રજૂ કરી દેવામાં પળનો વિલંબ કરીને વિચારવાની આવશ્યકતા ન હોય....આવા જીવનસંગાથી ગુરુદેવ જ પ્રાયઃ હોય કે જેમની હૂંફમાં આત્મા કલ્લોલ કરતો હોય....કદાચ તેવું સ્થાન તેઓશ્રી ન જ પામી શકે તો એવા કોઈ વિશુદ્ધ સંયમીને તે સ્થાન બક્ષીને આપણો જીવનવિકાસ એમને સોંપવો જોઇએ. એવી તો શકયતા જ નથી કે આ જીવનમાં કોઈ અશુભતત્ત્વનું ઉત્થાન

જ થાય નહિ, મન ઉપર આર્તધ્યાનનાં જાળા ક્યારે પણ જામે જ નહિ, વાણીમાં અશિષ્ટતા આવે જ નહિ કે કાયિક યોગમાં કશું ય દુષણ પેદા થાય જ નહિ.

એની સાથે એવી કોઈ શકયતા જ નથી કે આ જીવનમાં કોઇ સુકૃત થાય જ નહિ, મન ભવ્ય ભાવનાઓ ભાવે નહિ, વાણી પોતાને ધન્ય બનાવે નહિ, કાયા પણ તપ-ત્યાગાદિથી પોતાને નિર્મળ બનાવે જ નહિ.

બે ય સંભવિત છે...પ્રાયઃ હંમેશ સંભવિત છે.

નિત્ય કેટલાક સુકૃતો થાય છે તેમ કોઈ કોઈ દુષ્કૃત પણ થઈ જ જાય છે. જીવનસંગાથીની પાસે દુષ્કૃતો પ્રગટ કરીએ અને સુકૃતો પણ જણાવીએ. દુષ્કૃતો જાણીને જીવન-સંગાથી એ દુષ્કૃત ફરી ન થાય (અકરણ નિયમ) તે માટે માર્ગદર્શન આપે, ભૂલ થયા બદલ મીઠો [illegible] આપે, આંખોને આંસુથી ભરી આપે. એ [illegible] બધોય ધોઈ આપે.

સુકૃત સાંભળીને જીવનસંગાથી આનંદ [illegible] અનુભવે, કૃપાનો ધોધ વરસાવે; ઉપબૃંહણા [illegible] જન્માવે. આપણા આત્માની લઘુકર્મિતાને [illegible], નવી નવી સાધનાની યોગ્યતા જાણીને મુક્તિના [illegible]

શોધી કાઢો એવા એક [illegible] તમારો સંપૂર્ણ અભેદ હોય... [illegible] કિંતુ ભેદાભેદ પણ ન ચાલી [illegible] અસાધારણ સફળતા છે તેમની [illegible]

એ સંગમાં જે રંગ આવે છે, જે આનંદોર્મિઓ ઊછળે છે, જે અંતર – મસ્તીનો અનુભવ થાય છે, તે હમેશા અનિર્વાચ્ય હોય છે.

એની પાસે દુષ્કૃતો પ્રગટ કરતાં ય લાભ જ થાય, સુકૃતો જણાવતાં ય વિકાસ જ થાય. દુષ્કૃતો વિકાસમાં નબળાં પાડી દેનારાં છે. પણ એની ગર્હા તો વિકાસમાં વેગ લાવી મૂકે છે. સુકૃતનું અન્યત્ર પ્રકટીકરણ વિકાસને થંભાવે છે, જ્યારે જીવનસાથી પાસે એનું કથન વિકાસને ચારે પગે દોડાવે છે.

શોધી કાઢજો કો'ક જીવનસાથીને ! તમારાથી અભિન્ન મનને! આત્માને ! હૃદયને ! દિલને! દીમાગને !

જેમની પાસે જીવનસાથી નથી, તેમના જીવનમાં દુર્દિનદશા અનુભવાતી હશે. એમ મને લાગે છે. જીવનસાથી વિનાનું ત્યાગ–તપોમય જીવન, જ્ઞાન–ધ્યાન અને સ્વાધ્યાયમય જીવન લૂણ વિનાનું લૂખ્ખું, ફિક્કું નહિ બની જતું હોય શું ? મુનિ પણ માનવ છે ! માનવમાં ય એ માત્ર બુદ્ધિમાન પ્રાણી નથી, કિન્તુ હૃદયનું જીવંત તત્ત્વ છે. લાગણીનો જ અંતઃસ્રોત છે.

કઠોર સાધનાના જીવનમાં એકાદ પણ જીવનસાથી ન હોય તો ક્યાં એના અંતરના ઉકાળા ઠાલવશે ? ક્યાં એની ઉર્મિઓના ઉછાળાને વહાવશે ? ક્યાં પોતાના દુષ્કૃત્યોના પ્રાયશ્ચિત્ત કરવા અશ્રુની સરિતાઓ વહાવશે કે જે કો'કના ખોળાને ભીનો ભીનો કરી મૂકી પાપપંકને ધોઈને જ જંપશે !

જીવનસાથી વિનાનું જીવન એટલે કઠોર સાધનાનું ગૂંગળામણભર્યું જીવન! કેટલો સમય જીવાય એ ગૂંગળામણમાં! વર્તમાન મુનિ-જીવન એટલે બકુશ કે કુશીલનું અતિચાર પ્રચુર-દોષપ્રચુર જીવન! અનેક દોષો ડગલે ને પગલે લાગ્યા જ કરે. એ દોષોનું નિવારણ ક્યાં થાય! કોઈ જીવનસંગાથીની મા વિના એ દોષો ઉચ્ચારી પણ ક્યાં શકાય? અને એ દોષો જીવનમાં રહી જાય તો પળે પળે કુદકે ને ભુસકે વધતા જ જાય એ નિશ્ચિત હકીકત છે. વધતા જતા નદીના પૂર જેવા ભયાનક દોષો ક્યારે શું કરી બેસે? કોઈ કાળી પળે કેવા ઈતિહાસનું સર્જન થાય?

માત્ર મુનિજીવનથી મુક્તિ નથી કિન્તુ પ્રાયશ્ચિત્ત શુદ્ધ મુનિજીવનથી જ મુક્તિ છે. આથી જ બાર પ્રકારના તપમાં મૂર્ધન્ય સ્થાને પ્રાયશ્ચિત્તને કહેલ છે.

આ તપનું આરાધન જીવનસાથી-જીવનસંગાથીની મા વિના ક્યારે પણ શક્ય નથી.

સુકૃતોનું પણ આવું જ છે. દુષ્કૃતો પ્રગટ કરવાથી નબળા પડીને મૃત્યુ પામે છે. તો સુકૃતો પ્રગટ કરવાથી સબળા બનીને વિસ્તરતા જાય છે. જીવનસાથી પાસે જ નિરભિમાનપણે આપણા સુકૃતોને કહી શકીએ. અને એની પાસેથી પ્રાપ્ત થતી ઉપબૃંહણા, સુકૃતારાધનમાં અભિનવ ઉત્સાહના ઉછાળા ઉત્પન્ન કરે, જે આપણા માટે દુઃસાધ્ય બનેલા યોગોને સુસાધ્ય બનાવી દે છે. અનાયાસે,

ભણી જઈને તૈયાર થતા 'ઇલેકટ્રોનિક બ્રેઇન' આ કાળમાં ઘણી મોટી સંખ્યામાં જોવા મળશે. કદાચ એને ચલાવી પણ લઈએ. પણ હાર્ટ જયારે ઇલેકટ્રોનિક (યાંત્રિક) બની જાય છે ત્યારે તે વ્યક્તિને આપણે બિલકુલ બરદાસ્ત કરી શકતા નથી. એ હૃદયોની નિષ્ઠુરતા અનેક ભાવુકાત્માઓના ભાવપ્રાણ લઈ વિશ્વમાં કારમી હોનારત સર્જે છે.

માટે જ મુનિજીવનમાં....

હૃદય જ પ્રાણ છે.
હૃદય જ ત્રાણ છે.
હૃદય જ બધું છે.

શ્રી જીતકલ્પસૂત્રમાં કહ્યું છે કે મુમુક્ષુ આત્મા સંયમથી મુક્તિ પ્રાપ્ત કરે છે. પણ જો તે સંયમ ધર્મ અવિશુદ્ધ જ રહે તો તેનાથી મુક્તિ ન મળે. એ માટે તો એ અવિશુદ્ધિને દૂર કરવા ગુરુની સાખે પ્રાયશ્ચિત્ત કરવું જ જોઇએ. આમ પ્રાયશ્ચિત્તથી સંયમ શુદ્ધ થાય અને એ સંયમ મુક્તિ આપે છે માટે મુક્તિમાં પ્રાયશ્ચિત્ત–પાપશુદ્ધિ સ્વરૂપ અભ્યંતર તપ અસાધારણ કારણ બની રહે છે.

શું હૃદય વિના આ પાપ–શુદ્ધિ થઈ શકે ખરી? હા, હૃદયવિહોણો બુદ્ધિમાન પોતાની બુદ્ધિના બળથી પાપશુદ્ધિની વાતો કરી શકશે પણ સ્વયં પાપશુદ્ધિ તો નહિ જ કરી શકે. પાપશુદ્ધિ વિના મુક્તિ શકય જ નથી પછી ચાહે તેટલા ઘોર ત્યાગ–તપ કરો, ઘોર પરિષહ–ઉપસર્ગો સહો, અપૂર્વ બહુશ્રુત બનીને પ્રખર વકતા બનો.

પાપશુદ્ધિ

માનતા! વસ્તુતઃ તો પાપશુદ્ધિ રખે
આચરી લેવા માત્રથી પાપશુદ્ધિ થાય છે.
પશ્ચાત્તાપના અફાટ ધોધના સ્નાનથી જ પાપશુદ્ધિ જો તીવ્ર ભાવાવેગ-
પાપ ભલે નાનકડું હોય પણ એની શુદ્ધિ પાપના નહિ, એક
પૂર્વકની બની જાય તો સંભવ છે કે લાખો કરોડો જીવનોના
જીવનના સઘળા પાપના નહિ, પરંતુ પ્રવાહો કરી નાંખે!
સર્વ પાપ-પંકનો નાશ એ શુદ્ધિના જળ

પાપથી ન ડર્યો એણે શુદ્ધિથી જરાય ડરવું ન જોઇએ.
ગુરુમાતાના ચરણે આળોટી જઈને નાનકડા બાળની જેમ
સર્વ પાપનો એકરાર કરી જ દેવો જોઇએ. શ્રીમહાનિશીથ-
સૂત્રમાં એવા આત્માઓને :પાપાત્મા નથી કહ્યા, પરંતુ
પુણ્યાત્મા અને મહાત્મા કહ્યા છે! એમને તો વંદનીય અને
સેવનીય કહ્યા છે! કેમકે પાપ થઈ જવામાં કોઈ આશ્ચર્ય
નથી, આશ્ચર્ય તો પાપશુદ્ધિ કરવામાં આવે છે.

બકુશ કે કુશીલ ચારિત્ર્ય સિવાયનું કોઈ પણ ચારિત્ર
આજે અહીં સંભવિત નથી. આ બેય ચારિત્ર્ય અતિચાર
બહુલ જ હોય. એટલે અતિચાર તો લાગવાના જ છે.
આપણી ફરજ સતત એની શુદ્ધિ કરતાં જ રહેવાની. કોઈ
પણ યુવાન મુમુક્ષુ આત્મા પોતાને પવિત્ર માનતો હોય તો
તે ન માની શકાય એવી બાબત છે. આજનો કાળ, આજનો
ઉદ્ભટ વેશ અને આજનું વિલાસી વાંચન ભલભલાને છક્કડ
ખવડાવી દે, તેમાં કશી પણ નવાઇ નથી. જેને દૂધ અને
ઘીનાં નિત્ય સેવન હોય, વિભૂષા પ્રત્યે રુચિભાવ જાગ્રત હોય
અને ક્રિયાકાંડ પ્રત્યે વિશેષ કોઇ આદર ન હોય, ગુરુ પ્રત્યે

જિનનો કટ્ટરભકત જ દુઃખભીરુ અને અવજ્ઞાભીરુ બનીને પાપમુકત થવા ચોધાર આંસુ સારી શકે ?

જીવનમાં પાપ થવા જ ન દેશો, થાય તો તેને અંતરમાં રહેવા જ ન દેશો. કો'ક ગંભીર ગીતાર્થ સદ્દગુરુને શરણે તરત ચાલ્યા જજો. અને હૈયાનાં ભારે વલોપાત સાથે એની શુદ્ધિ કરીને જ જંપજો.

ભગવાન અઈમુત્તાજીને નજર સામે રાખજો. પાપાત્મા પણ શુદ્ધિ કરવા દ્વારા મહાત્મા બને છે. એ વાત અંતરમાં રમતી રાખજો.

તમારું આ જ કર્તવ્ય છે, પળે પળે પાપથી લેપાતા આત્માને ધોયા કરવાનું ! જે થાકશે, કંટાળશે, અકળાશે તે ભવરાનમાં ફેંકાઈ જશે જ્યાં ઘાતીકર્મોના જંગલી શ્વાપદો ઊભા ચીરી નાંખશે, ફેંદી નાંખશે, તમારું અસ્તિત્વ જ જાણે કે ભૂસી નાંખશે. બચવું છે ને આ અઘોર સીતમથી ? તો થાકશો નહિ ! અકળાશો નહિ ! ક્યાંય હવે ગૂંચવાશો નહિ. ...ીય સત્ય છે. ગૂંચવાવાની જરૂર જ નથી.

પંચાચારમય વિશુદ્ધ સંયમના પંથે ચાલી નીકળવું જોઈએ, જેટલું બને તેટલું વધુ જિનાજ્ઞાનુસારી જીવન જીવવાનો મહાવરો પાડતા રહેવું જોઈએ.

'મોં ખોલવું હોય તો નાક બંધ કરો' એ નીતિ અહીં અપનાવવાનું આવશ્યક લાગે છે. અપૂર્વ શાસનસેવા કરવી હોય તો સ્વસેવામાં નિપુણ બનો. જ્યાં સુધી અંતરમાં શાસન એકરસીભાવને પામે નહિ, જીવનની તમામ પળોમાં કર્તવ્યના તમામ ક્ષેત્રોમાં સપ્ત ધાતુના કણકણમાં શાસન પીને પચાવી જાણતાં ન આવડે ત્યાં સુધી એ શાસનને બહિરંગ ક્ષેત્રોમાં સ્થિર કરવાનું કાર્ય આસમાનના તારા તોડવા જેટલું કઠિન છે, એ વાત કશોય સંદેહ રાખ્યા વિના સ્વીકારી લેવી પડશે.

ટૂંકમાં શાસનસેવક તે જ બની શકે જેના અંતરમાં શાસનની સુદૃઢ સ્થાપના થઈ ચૂકી હોય. તે સિવાય જડબાના જોરથી પ્લેટફોર્મ ગજાવવા માત્રથી કે યોજનાના કાગળિયાના ઘોડા દોડાવવા માત્રથી અથવા તો માત્ર પુણ્યની લાકડાની તરવારે તૂટી પડવાથી શાસનસેવા કરી દેવાની માન્યતા તો અનેક આત્માઓના ભાવપ્રાણોનો ભોગ લેનાર જીવલેણ ભ્રમ છે, એવી શાસનસેવા વસ્તુતઃ શાસનની કુસેવા સિવાય બીજું કાંઈ જ નથી. એટલે જે કોઇ આત્માને શાસનસેવાની રઢણ લાગી હોય તેણે પ્રથમતઃ તો આજ્ઞાનુસારી જીવન જીવવું જ પડશે. કેમકે એનાથી નિષ્પન્ન થતું બળ એ જ છત્રપતિ શિવાજીની તાતી તરવાર છે, વાસુદેવનું સુદર્શનચક્ર છે કે દેવોના નાયક ઈન્દ્રોનું આગ વરસાવતું વજ્ર છે.

મહાત્માઓ પ્રચંડ વિદ્યુત્ બળ ધરાવતું આધ્યાત્મિક પાવરહાઉસ છે. એમની સાથે આપણે અંતરની ભક્તિનો તાર જોડી દઈએ. જેવું એ જોડાણ થશે કે તરત જ એ પાવરહાઉસમાંથી વીજળીનો ધોધ વહેવા લાગશે. ભક્તિના તાર વાટે અનુગ્રહના સ્વરૂપે વહ્યો જતો એ ધોધ આપણા અંતરની દિવાલે લટકેલા ગ્લોબ વડે પ્રકાશ પ્રકાશ રેલાવી નાંખશે. પછી તો જેવો પુણ્યાઈનો ગ્લોબ. ૪૦ વૉલ્ટનો હશે તો થોડા ક્ષેત્રમાં પ્રકાશ પાથરશે, ૪૦૦ વૉલ્ટનો હશે તો ચારે દિશામાં દૂર સુદૂર સુધી વ્યાપીને કેટલાયના અંતરને અજવાળી મૂકશે.

મને લાગે છે કે સંયમના વિશુદ્ધબળને ઉત્પન્ન કરવામાં પુષ્કળ સમયનો વ્યય થઈ જાય, જ્યારે સંયમી મહાત્મા સાથે ભક્તિના તારનું જોડાણ કરી લેવામાં ઝાઝો સમય-વ્યય નહિ થતો હોય. કરુણાના એ સાગરો, ભક્તવત્સલ ભગવંતો, ભક્તની ઉપર અનુગ્રહ કરવામાં થોડોય અનુચિત વિલંબ નહિ જ કરતા હોય. સદૈવ શાસનની પ્રભાવનાને ચાહતા એમના અંતરમાં તો એવા કો'ક યોગ્ય પાત્રની પ્રાપ્તિની ઝંખના સતત રમતી જ હોય અને જ્યારે એવું કોઈ ભક્તપાત્ર મળી જાય ત્યારે તેઓ અનુગ્રહ પ્રદાન કરવામાં પળનોય વિલંબ કરે એ વાત મારા મગજમાં તો નથી જ બેસતી, અને જો કોક મહાવિશુદ્ધ સંયમી મહાત્માનું બળ આ રીતે એકાદ ભક્તહૃદયમાં અનુગ્રહ સ્વરૂપે ઊતરી જાય અને એ હૃદયની છત ઉપર પુણ્યાઈનો

કે પછી એવા ગીતાર્થ સંયમીભગવંતોની નિશ્રા સ્વીકારી લઇને એમનો અનુગ્રહ પ્રાપ્ત કરી લઇને એમના જેટલા જ મહાબળવાન બની જવાના માર્ગે જવું ? જો શાસનસેવા અવશ્ય કરવી છે, અને જો તે સેવા સંયમથી બળવાન બન્યા વિના શક્ય જ નથી તો ટૂંકા સમયમાં તેવા બળની સિદ્ધિ માટે બીજો જ રસ્તો શ્રેષ્ઠ નથી શું ? વિશુદ્ધ સંયમી મહાત્માના અનુગ્રહનું બળ એ કેટલી વિરાટ તાકાત છે, એ વાતનો ખ્યાલ બરોબર આવી જાય તો એ બળ કાજે બધું જ કરી છૂટવા માટે આપણે સદૈવ સજ્જ બની રહીએ એમાં જરાય નવાઇ નથી.

હેરતભર્યાં પરિણામો એ અનુગ્રહના પાત્ર બનેલા ભાગ્યવંત મહાત્માઓએ જ ભૂતકાળમાં બતાડયાં છે! એવા મહાત્માઓ જ સંયમધર બની ચૂકયા છે. અને શાસનના સુકાની પણ તેઓ જ બન્યા છે. આપણા માટે પણ એ જ રસ્તો છે. કો'ક મહાસંયમીના ભક્ત બનીએ, આજ્ઞાકારી બનીએ, એમનો અનુગ્રહ પ્રાપ્ત કરવા માટે શૂન્ય બનીએ. આપણો કોઇ વિચાર, કોઇ સ્વતંત્ર ઉચ્ચાર તો દૂર રહ્યો, આપણું અસ્તિત્વ જ આ જગતમાં નથી એટલી કક્ષા સુધી પહોંચીને શૂન્ય બનીએ. આ રીતે અનુગ્રહ ઝીલવા માટે જે શૂન્ય બને છે તે જ શીઘ્ર પૂર્ણ બને છે. પૂર્ણ બનેલા પરમાત્મા જ સિદ્ધાત્મા બની એક બને છે.

પૂર્ણ બનવાનો પુકાર કરનારે શૂન્ય બન્યે જ છૂટકો છે! શૂન્યમાંથી જ પૂર્ણ સર્જાય છે. પૂર્ણની જ એકતા બને,

રદસ્ત પ્રલોભનોએ લોકોત્તર ધર્માનુશાસન તરફ સીધી કે આડકતરી રીતે સૂગ ઉત્પન્ન કરી છે. માનવધર્મ, કૌટુમ્બિક ધર્મ, પ્રચારધર્મ, વગેરે ધર્મોનાં આકર્ષણો એટલાં વ્યાપક અને મોહક બનતાં ચાલ્યાં છે, કે તેની પાછળ મોટો માનવ-ગણ, મુમુક્ષુગણ, પણ ઢસડાવા લાગ્યો છે.

મારે અહીં એ લાલબત્તી ધરવી છે, કે કોઈ પણ પ્રલોભનમાં પડીને આજ્ઞાને ઠુકરાવવાના ભયાનક અધર્મમાં આપણે રખે ફસડાઈ પડીએ. એવું એક પણ પ્રલોભન બરદાસ્ત કરી ન શકાય કે જેની પાછળ જિનાનુશાસનને લેશ પણ આંચ લાગી જાય.

તમે જે જે અંશમાં જિનાજ્ઞાના પાલક અને વિશુદ્ધ પ્રરુપક છો તેટલા જ અંશોમાં જિનશાસનની પ્રભાવના કરી શકો છો.

તમારા એ ભાવને તોડી પાડવા માટે આજનાં પ્રલોભનો ધરાર સમર્થ છે. તમે એની અંજામણમાં આવી જાઓ એટલું જ જરૂરી છે, પછી તો દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ, ભાવના નામે જિનાનુશાસનને સફાઈથી કચડી નાંખવાનું વ્યવસ્થિત પાપ આપમેળે થઈ જશે. તમને પણ તે પાપાચારની ગંધ નહિ આવી શકે !

તમે સાધ્વી હશો તો આજનું જગત તમને કહેશે કે બહાર નીકળો, સ્ત્રીપુરુષોની સભામાં આવો, પ્રવચનો કરો.

તમે સાધુ હશો, પ્રવચન કરતા હશો તો તમને એ જગત કહેશે કે આ માઈક પકડો, લાખોને દેશના દો ! નાના

બન્યા. શું ખોટું થયું કહો તો? બધું બન્યા, પણ તમે પ્રાણવિહોણા બન્યા. કલેવર ખૂબ જ સુશોભિત બન્યું. પણ પ્રાણ – જિનાજ્ઞાપાલનનો ધર્મ – ઊડી ગયો. જિનશાસનના મર્મનો પણ એ મર્મ છે કે સ્વમાં શાસન ન વસે તો પરમાં એને પ્રાયઃ વસાવી ન જ શકાય. એ કર્મના અજ્ઞાને જ મુગ્ધાત્માઓના ભાવમર્મ વીંધી નાંખ્યા! એમના પ્રાણને છિન્નભિન્ન કરી નાંખ્યા. ક્યાંય દોડી ન જશો, જિનાજ્ઞાને પગતળે કચડીને. ક્યાંય લોભાઈ ન જશો, જિનાજ્ઞાને ઉપેક્ષીને. ક્યાંય આંખો ચોંટાડી ન દેશો, જિનાજ્ઞામાંથી આંખો ઉઠાડી લઈને.

તમારી જાત સાથે જ જીવ સટોસટનો જંગ ખેલી લેવો હોય, તમારી જાત સાથે જ જુગાર રમી લેવો હોય, તમારી જાતને જ તમારે રફેદફે કરી દેવી હોય તો જ પ્રલોભનોના આ ભયાનક વિષયુગમાં તમે જિનાજ્ઞાની લગીર પણ ઉપેક્ષા સેવવાનું સ્વપ્ને પણ વિચારી શકો.

ક્ષણિક જીવનનાં વિનાશી માન-પાન અને યશપ્રતિષ્ઠા ખાતર અવિનાશી જિનાનુશાસનને લેશ પણ આંચ આવવા દઈને, લાખો મુગ્ધજીવોની વિકાસદિશાને રુંધી નાંખવા જેવી ભયંકર સ્વાર્થાન્ધતાનું પોષણ નજર સામે રહ્યા કરે, તુચ્છ ખાનપાનના સુખો ખાતર, લોકૈષણા ખાતર, લોકરંજન દ્વારા પ્રાપ્ત થતી મહા પદવીઓ ખાતર, સર્વ-હિતકર જિનાજ્ઞાને ઠુકરાવવી એ કેટલા બધા સંકુચિત અને ક્ષુદ્રાતિક્ષુદ્ર માનસની નીપજ છે, એ તો શાન્તિથી વિચારશો તો જ સમજાશે.

તમે મુનિપદના સ્વામી છો, તમારે એ પદથી શોભવું હોય તો જિનાજ્ઞાને વફાદાર રહ્યા સિવાય કોઈ જ રસ્તો નથી. તમે એની કઠોરતાથી અકળાઇ જાઓ, તમારી અનાદિની કુતૂહલપ્રિયતાથી લોભાઈ જાઓ કે માનપાન અને ખાનપાનની ગલગલીઓમાં લેવાઈ જાઓ તો મુનિપદથી તો તમે કદી પણ શોભી શકો નહિ. તમે અમદાવાદની એમ. જી. લાયબ્રેરીનું બે પગનું કબાટ બની શકશો કે જેમાં નિર્જીવ પુસ્તકોના ઢગલે ઢગલા ખડકાયા હશે જ્યાં આચારનો પ્રાણ ક્યાંય ધબકતો નહિ હોય. તમે વિદ્વાન પ્રોફેસર બની શકશો પણ

જિનાજ્ઞા એ જ તમારો પ્રાણ છે! એનું પાલન એ જ તમારું જ્ઞાન છે! એનું રક્ષણ એ જ તમારું જ્ઞાન છે. સ્પષ્ટ કરો એ વાત કે એના વિનાનું જ્ઞાન મૃત્યુથી પણ વધુ દુઃખદ છે; સ્વીકારી લો એ સિદ્ધાન્ત કે જિનાજ્ઞાનો સાક્ષાત્કાર એ જ સાચી પ્રવચન - પ્રભાવકતા છે; કોરી નાંખો એ અક્ષરોને અંતર પર કે જિનાનુશાસન વિનાની કોઈ પણ વાત સાંભળવા હું લાચાર છું. પ્રતિજ્ઞા કરો આ જ પળે કે જિનાજ્ઞાને આંચ લગાડીને કોઈ પણ પ્રલોભનમાં કોઈ પણ કુતૂહલમાં, કોઈ પણ પ્રકારમાં હું ક્યાંય કદાપિ ફસાઈશ નહિ.

તમારો પ્રચાર તો જ સાચો કહેવાશે જો એ પ્રચારની વૃદ્ધિ સાથે તમારો આચાર વૃદ્ધિ પામતો જતો હશે;

તમારી વિદ્વત્તા–બહુશ્રુતતા એ જ માન્ય ગણાશે જો તમે દેવ અને ગુરુ પાસે તમારી જાતને તદ્દન અજ્ઞાન અબૂઝ પાપમય તરીકે રડતી આંખે કબૂલતા હશો.

તમારા રસ યોગ પણ ત્યારે જ મંજૂર થશે જ્યારે એ યોગ તમને પ્રાણ વિયોગ જેટલો અસહ્ય બની રહેતો હશે.

જો આમાંનું કાંઈ નથી અને છે માત્ર વિદ્વત્તા, વક્તૃત્વકળા કે ખાનપાન–માનપાનની મોજ મજા, તો એ કટુતમ સત્યને સ્વીકારી લેજો કે તમે જિનાજ્ઞાના આરાધક નથી, અનારાધક પણ નથી; ભરપૂર વિરાધક છો.

જણાવું છું તો જાગી જજો આ ફટકાઓથી! ઢંઢોળજો તમારી જાતને, મારી આ ચિચિયારીઓના શ્રવણથી. ઉગારી લેજો ડૂબી રહેલા આતમના નાવને! પ્રલોભનોના ભડકાઓમાં સળગીને ખાખ થઈ જતા અંતરાત્માને! દુર્ગતિઓની કરુણ હોનારતોમાં ઝીંકાઈ જતા દયાપાત્ર તમારા જીવાત્માને!

એક જ વાત. એકજ સિદ્ધાન્ત. એકજ રાહ નક્કી કરી લો કે જિનાજ્ઞાના પાલનથી દૂર થઈને, એના પ્રત્યેના સાપેક્ષ ભાવથી પણ મુક્ત થઈને, જગતના પ્રલોભનોમાં–કુતૂહલોમાં તણાવું એટલે જાતને રૌરવ–નારકોની કૂંભીઓમાં જાતે જ ધક્કો દઈ દેવો. અનેક મુગ્ધજીવોના ભાવપ્રાણોને ગળે ફાંસો દેવો.

આવો, જિનાજ્ઞા ગમી હોય તો આ જમાનામાં ગુરુઓ-જિનાનુશાસનને ન સ્પર્શી શકતા હો તો એના વફાદાર સેવકોને અંતરથી પ્રણામ કરો, પ્રણામ કરતાં શીખો. ધર્મનું મૂળ આ વંદના જ છે એ વાત વીસરશો નહિ. આજ્ઞા એટલે આજ્ઞા. આજ્ઞાને તરછોડીને લાખ લાભ થતા હોય તે લાભ નથી, ત્યાં નુકસાન સિવાય બીજું કશું જ નથી. એક શેઠની વાત આવે છે કે તેણે પોતાના બંગલામાં બે ચોકિયાત રાખેલા. એક દિવસનો અને બીજો રાત્રિનો. એક વખત

શેઠને લંડન જવાનું નક્કી થયું. પાંચ જ દિવસની વાર હતી, ત્યાં સવારના પહોરમાં રાતનો ચોકિયાત શેઠ પાસે આવ્યો અને તેણે કહ્યું, "શેઠ રાત્રે સ્વપ્ન આવ્યું જેમાં જે વિમાનમાં આપ જવાના છો તેને તૂટી પડતું મેં જોયું." શેઠ જરા વહેમી હતા. તેમણે લંડન જવાનું બંધ રાખ્યું. વિમાન સાચે જ તૂટી પડ્યું. શેઠે રાતના ચોકિયાતને બોલાવ્યો, પાંચ હજાર રૂપિયાનું ઈનામ આપ્યું અને તરત કહ્યું, "આજથી તને નોકરીમાંથી છૂટો કરવામાં આવે છે કેમકે તેં મારું જીવન ભલે બચાવ્યું પણ રાતના ચોકિયાત તરીકે મારી તને આજ્ઞા હતી કે તારે આખી રાત જાગતા રહેવું છતાં તું સૂઈ ગયો, માટે જ તને સ્વપ્ન આવ્યું અને તેં વિમાન તૂટી પડતું જોયું. મારી આજ્ઞાને અવગણીને તું જે કંઈ લાભ મેળવે એને હું વસ્તુતઃ લાભ ગણતો નથી.

આજ્ઞાના મહત્ત્વ ઉપર એક બીજો પ્રસંગ તમને જણાવું.

મહારાણી એલિઝાબેથને તેના પતિ ડ્યૂક સાથે ભારે અઘડો થયો. ડ્યૂકને હાડોહાડ અપમાન લાગ્યું. એલિઝાબેથ તેને શાન્ત કરવા પ્રયત્ન કરે છે ત્યાં જ પાર્લામેન્ટની આજ્ઞા આવી કે, "હમણાં જ તમને બોલાવે છે." એલિઝાબેથે વિચાર કર્યો કે જો ડ્યૂકના મનનું સમાધાન નહિ કરું તો કદાચ અપમાનિત ડ્યૂક આત્મહત્યા કરશે. પણ હવે ગમે તે થાય. સર્વોપરિ પાર્લામેન્ટ છે એની આજ્ઞા મારે શિરોધાર્ય કરે જ છૂટકો. મહારાણી એલિઝાબેથ તરત પાર્લામેન્ટમાં ગયાં, ત્યાંનું કામ પતાવીને તરત જ ડ્યૂકને આજ્ઞા કરી કે બ્રિટ-

મુનિપદ એ આજ્ઞાની વફાદારીનું પદ છે. એ પદ મેળવીને એનો દ્રોહ કદાપિ થઈ ન શકે. સમગ્ર વિશ્વનું આધિપત્ય પણ પગ નીચે ઠુકરાવવાની તાકાત મુનિપદમાં છે. ત્યાં બેઠેલા આપણે એ આજ્ઞાને જ ઠુકરાવશું? તુચ્છ પ્રલોભનો ખાતર! રે! કેવું આત્મઘાતી વલણ!

ભગવાન હરિભદ્રસૂરિજી મહારાજાનું પેલું વચન યાદ કરો. " હે ભગવંત! જો આ જિનાગમ (જિનાજ્ઞા) અમારી

પાસે ન હોત તો દુષમાકાળના કાળા ડીબાંગ અંધકારમાં અથડાતા કુટાતા અમારા જેવા અનાથોની અવદશા થવામાં શી કમીના રહેત !"

આપણે એ જ જિનાજ્ઞાને પામ્યા છીએ. જિનની એ આજ્ઞા એ જ આપણો ધર્મ બને, પ્રાણ બને. જીવ-જીવન બને એ ખાતર તમામ આશંસાઓને દફનાવીને જ જંપીએ.

વચનાનુષ્ઠાનને પામીને અસંગાનુષ્ઠાનના સ્વામી બનીએ, એ જ આપણા જીવનની એકની એક અભિલાષા બની રહેવી જોઈશે.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] પણ ફટકો મંગળમય બનાવવો હોય તો તરત [illegible] આત્મનિરીક્ષણ કરવું જ રહ્યું. [illegible] બનતો જે [illegible] ત્યાં ભાગ [illegible] ગયા હોય તેમના તરફ જ દૃષ્ટિ કરવી રહી. મનને એ [illegible] કબૂલાત ગમે કે ન ગમે પણ એનો ખુલ્લંખુલ્લા એકરાર કરવો જ રહ્યો.

પછી બીજો ફટકો પ્રાયઃ નહિ પડે. કદાચ દીર્ઘકાળે થાપ ખાઈ જવાશે તો પણ પડેલો એ માણસ ઝડપ કરતો'ક ઊભો થઈ જઈ, કપડાં ખંખેરીને જાણે કશું જ બન્યું નથી એ રીતે ઝપાટાબંધ ચાલવા લાગશે.

ફટકા તો આવે જ. આવવાના જ. પણ એ પછીના કાળમાં જે આત્મમંથન થાય અને તેનાથી જેટલું સ્વચ્છ

દોષદર્શન થાય એથી કરીને ફટકો પડે તોય ઝાઝો સમય ધૂળ ચાટવાનું દુર્ભાગ્ય તો નહિ જ ઊભું રહે. એવું પતન પણ વધુને વધુ વેગભરી ચાલનું સર્જન કરશે.

મુનિજીવનમાં એક જ પ્રકારના ઘણા ફટકાના અનુભવ કર્યા. એના મંથને જો સ્વદોષદર્શન પ્રાપ્ત થયું હોય તો તે આ છે કે હું બદલાની વધુ પડતી હીનતમ વૃત્તિવાળો તુચ્છ માનવ છું.'

મારી દૃષ્ટિએ આ વાકય ખૂબ વજનદાર વાકય છે, કેમકે વર્ષોના મંથન પછી આ સત્યની પ્રાપ્તિ થઈ છે. મંથનના કેટલાંક વર્ષો તો એ ભૂલ દેખાઈ જ ન હતી. બલ્કે પરદોષ જ આંખે ઊડીને ચોંટતો અને આત્મા વધુને વધુ ભયાનક બનતો ગયો.

પણ અંતે થાકયો. બધા માર્ગે કંટાળ્યો. શરીર ક્ષીણ થયું, મન પણ દુર્બળ થયું. પછી દુર્બળતાની એ શાન્તિમાં બેઠો. ફરી મંથન ચાલ્યું અને મને આ વિષયમાં સંપૂર્ણ સત્ય પ્રાપ્ત થયું.

મારી જાતને હું ખૂબ ધન્ય માનું છું. હવે આ દોષને દફનાવવા માટેના શપથ લઈશ. એ દોષનો વિનાશ કરીને જ જંપીશ. મને અંતરથી એ વાત સમજાઈ ગઈ છે કે જો હું સુંદર નહિ બનું તો મારા પુણ્યે અવશ્ય વળગી પડનારાં આશ્રિતોનાં જીવનને કદાપિ સારાં નહિ બનાવી શકું. મારા આશ્રય તળે જીવનસૌંદર્ય પ્રાપ્ત કરવાની એમની ભવ્ય

જોગી પણ મકાન બાંધવાનું શીખી શકે. અને અત્યંત જરૂરી મકાન ચણાવવાનું શીખી શકે. આ બે વસ્તુ આપી દીધા પછી આપવાનું કશું ય બાકી રહેતું નથી. આશ્રિત-વર્ગને પણ એનાથી સંતોષ થાય એવું મારું મંતવ્ય છે.

આની સાથે આદાનનો અધર્મ ત્યાગી દેવો જોઈએ. ગુરુને શિષ્ય પાસેથી કાપ–પ્રતિલેખનાદિ સેવાઓની અપેક્ષા રહે છે તે ખોટું છે. 'હું આટલું ભણાવું, આટલી કાળજી કરું અને શિષ્ય કાંઈ જ ન કરે ?' આ વાકયમાં બારો-બાર બદલાનો ભાવ ભરેલ છે. સાંભળતાંની સાથે જ સિસકારો બોલાવી દે એટલી હીનવૃત્તિ અહીં ખીચોખીચ ભરેલી દેખાય

છે. આવી વૃત્તિ જાગી ન જાય તે માટે દૃઢ અભિગ્રહ કરી લેવો જોઈએ કે આશ્રિત વર્ગ પાસે મારે કાપ–પ્રતિલેખન સંથારો વગેરે અંગેની સેવા બિલકુલ લેવી નહિ. 'હું આપ્યે જ રાખીશ. બદલામાં લઈશ કશું જ નહિ,' આ વિચાર જો પરિપક્વ બનીને આચારમાં આરપાર ઊતરી જાય તો ગુરુ–શિષ્ય સંબંધ અવશ્યમેવ અપૂર્વ આહ્લાદક અને, એ ગુરુ પાસે સો શિષ્ય હોય તો પણ તેનો ભાર તેને લેશમાત્ર ન હોય.

હાથ પગ ચલાવીને, ભારે શ્રમ કરીને નદી પાર ઊતરવા કરતાં એ વહેણની ઉપર ચત્તાપાટ સૂઈ જઈને, કશાય શ્રમ વિના પાર ઊતરી જવું એ જ સુંદર કહેવાય. આજે તો પ્રાયઃ એવું કોઈ વૃંદ નથી મળતું જ્યાં એ સ્વર્ગીય આનંદ જોવા મળે.

એક વાર ગુરુ પોતે પ્રદાન જ કરે, આદાનનો ત્યાગ કરે તો શિષ્ય પણ ગુરુસેવાનું પ્રદાન જ કરતો થાય. "મારા ગુરુ મને કેમ અમુક વસ્તુ આપે નહિ? મને કેમ પાસે બેસાડે નહિ?" ઈત્યાદિ આદાનની હીનવૃત્તિઓ શિષ્યના અંતરમાંથી પણ વિલીન થઈ જાય.

જ્યાં પરસ્પર માત્ર પ્રદાન છે, કોઈને પણ આદાનની ઇચ્છા જ નથી ત્યાં સુખ છે, સૌંદર્ય છે, ભવ્યતા છે અને અતૂટ સંબંધનું સખ્ય છે. પ્રેમની હવા ત્યાં સર્વત્ર વ્યાપે છે. પરના હિતની ચિંતા ત્યાં પ્રધાન બને છે. પોતાના ઐહિક હિતની વાત પણ ત્યાં ઉપહાસાસ્પદ બને છે.

[illegible] વનવગડામાં પંખી બનવું, મુક્તિના ગુણગાન ગાતાં જીવી જ જાણવું છે.

પછી પેલા તુચ્છ સ્વર્ગીય આનંદની અભિલાષા પણ શા માટે રાખવી ?

આંખ સામે લાવો તમારા ગુરુના અનંત ઉપકારને. કેવું સંસારની ભયાનક અંધાર ગલીઓ તમારી સામે ઉઘાડી પાડીને તમને ચેતના કરી મૂકવા, એવી અગાધ શક્તિને તમારામાં પ્રગટ કરી કે જેથી અનંત આત્મશક્તિ બતાવીને તમને ઉત્સાહિત કર્યા અને નિર્વાણની પાલખીએ માટે તમને ચડાવી દીધા, તમારા એ જ્ઞાનાચાર્ય બન્યા.

અનંત સંસારને આંખ સામે લાવો. કેવા કેવા દુઃખોથી એ ફદફદી ઊઠ્યો છે. એમાંથી તમને આબાદ ઉપાડી લેનારનો ઉપકાર કેટલો ? આઇન્સ્ટાઇનનું ગણિત પણ અહીં કામ નહિ કરી શકે હોં! ઉપકારના અનંત મેરુ નીચે કચડાએલો એક આત્મા તુચ્છ ઐહિક સ્વાર્થ ખાતર ગુરુપારતંત્ર્ય

અભરાઈએ મૂકશે એમ? મનસ્તંત્ર. બનશે એમ! અને એ બધું કરશે તો કર્મસત્તા એ નાટક મૂંગી મૂંગી જોયા કરશે એમ?

બીજી વાત...જે શાસનને પામ્યા છો અને એનાથી જે મુનિવેષ મળ્યો છે એના પરિણામે આજનો અબજોપતિ રોકફેલર પણ ન ભોગવી શકે એટલી એશારામી તમે ધારો તો માણી શકો. તો હવે એ શાસન પ્રત્યેની તમારી કોઈ જવાબદારી જ નથી શું? જે મુનિત્વને અંગે આટલી બધી અનુકૂળતા મળે તે મુનિત્વ (ગુરુપારતંત્ર્ય)ને તમે છેહ દેવા ...જેટલું કઠોર અને ક્રૂર પગલું ભરવાનું સ્વપ્ને પણ વિચારી શકો ખરા?

અરે! એના પરિણામે લમણે ઝીંકાનાર પરલોકનોય થોડો તો વિચાર કરો. ધ્રૂજી ઊઠશે અંતર, રડી ઊઠશે ચક્ષુ. સો વાતની એક વાત. મુનિત્વને છેહ દઈ શકાય નહિ. કોઈ પણ સંયોગમાં, કોઈ પણ દેશમાં, કોઈ પણ કાળમાં મુનિત્વની રક્ષા કાજે, જીવનના સુખ ખાતર, પરલોકની 'સેફ્ટી' ખાતર, શાસનની વફાદારી ખાતર, અનેકોના આશ્રયદાતા બનવાની સિદ્ધિ મેળવવા ખાતર, જે કાંઈ કરવું પડે તે કરી લેવું જોઈએ. જે કાંઈ અનગમતું જતું કરવું પડે તે બેધડક જતું કરી દેવું જોઈએ. કરવાની છે ગુરુપારતંત્ર્યની આરાધના. જતી કરવાની છે સ્વચ્છંદતાના લાભોની પરંપરા—એક ઘોરાતિઘોર વિરાધના.

ગંભીર બનીને મારી વાત વિચારજો. અનંત ઉપકારીના ઉપકારની રૂએ આ નાનકડું એક જીવન તો એ કરુણા-

ગુરુના દોષની વાત ભલે કરતા ના! ગુરુએ [illegible] માટે ભગવાન ગૌતમ છે. એવા કાંકરી જેવા દોષને વિચારવા કરતાં અનંત ઉપકારોના મારા મેરુને કેમ ન વિચારી શકાય? કાંકરીને કેમ મારા મેરુને શું નથી જોઈ શકતો? એ ઉપકારોના મેરુ આગળ દોષની કાંકરીનું દર્શન તદ્દન તુચ્છ બને છે. છતાં જો ગુરુના છાદ્મસ્થ્યભાવને કારણે સંભવિત દોષને વિચારીએ તો એ વિચાર આપણા વિકૃત માનસનું જ સૂચન કરે છે. ભગવાન ચંડરુદ્રના ક્રાધદોષને શિષ્યે વિચાર્યો હોત તો શિષ્યની પ્રશંસા ઇતિહાસ કદાપિ ન કરી શકે એવું કશુંક બની ચૂક્યું હોત!

શાસ્ત્રમાં સાપના દાંત ગણવા ગયેલ શિષ્યની વાત કે જૈનેતર કથાઓમાં આવતી શિષ્યના ગળે છરી મૂકતા ગુરુની વાત-જેમાં સમર્પણ સિવાય કશું જ જોવા ન મળે. તમારી બધી જ ઇચ્છાઓનો નિરોધ કરી દો. ઇચ્છાનિરોધ તપોનો પણ

તપ છે. ગુરુના ઉપકારનું અવિસ્મરણીય જ્ઞાન એ જ્ઞાનોનુંય જ્ઞાન
ગુરુનું ધ્યાન એ ધ્યાનોનું ધ્યાન છે. પેલું પરમાત્માનું વચન
યાદ આવે છે, “जे गुरुं मन्नए से ममं मन्नए.” પરમાત્મા
શાસનપતિ મહાવીરદેવના શાસનમાં ચાલી આવતી અવિ-
ચ્છિન્ન ગુરુપરંપરા મજબૂત કરવામાં ગુરુકૃપા મેળવીને
તમારો ફાળો અવશ્ય નોંધાવો.

ગુરુકૃપાના અભાવમાં જીવન પવિત્ર થતાં નથી એ ગમે
તે પળે કાળા ઇતિહાસનું સર્જન કરવાનું પરમ–દુર્ભાગ્ય પ્રાપ્ત
કરી જવાની પૂર્ણ શક્યતામાં અદ્ધર લટકતાં રહે છે. એમની
વિદ્વત્તા તપશ્ચર્યાદિ શક્તિઓ જ આચારના કે શ્રદ્ધાના
જીવનમાં કો'ક મોટી હોનારત સર્જીને જ જંપતી હોય છે.

જ્યાં ગુરુકૃપા છે ત્યાં ભલે કદાચ એ શકિતનો ક્રમિક
વિકાસ ન પણ જોવા મળે છતાં એ આત્મા એના આંતર
જગતની મસ્તીનો બેતાજ બાદશાહ બની રહે છે. એ
એનામાં મસ્તાન હોય છે. મોહ – શેતાન એની સામે જોવા
પણ અસમર્થ બને છે. શાસન–માલિન્યના ક્રૂર પાપજનક
તો એ કદાપિ બનતો નથી. નથી જોઈતું ને એકાએક
ધબડકો વળી જતું જીવન! તો બધું જતું કરો. બધી
ઇચ્છાઓને પૂળો ચાંપો. શરણે જાઓ ગુરુના કે ગુરુમાતાના!
સ્વના, શાસનના, સર્વના હિતની દૃષ્ટિએ, ગુરુના અનંત
ઉપકારોની દૃષ્ટિએ, પરલોકની દૃષ્ટિએ, તમારી જો કોઈ
ફરજ હોય તો એક જ છે કે ગુરુકૃપા ખાતર તમારે
બધું જ કરી છૂટવું: બધાં જ પ્રલોભનો જતાં કરી દેવાં.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] જાગૃત કર !!!

છેલ્લા બે-અઢી માસથી મારી માનસસ્થિતિ મારા હીન-જીવનનું 'એન્લાર્જ઼્ડ' દર્શન કરતી રહી છે અને મને એ જીવનમાં સર્વત્ર ગાઢ અંધકાર છાઈ ગયેલો જણાતો રહ્યો છે. રોજ઼બરોજ઼ હું વધુને વધુ સચિંત બનતો રહ્યો છું. મને હવે સમજાતું જ નથી કે પરલોકની હીન ગતિઓમાં મારું સ્થાન ક્યાં હશે ? શ્રેષ્ઠતમ સાધનામાર્ગે હીનતમ

[illegible] શકે એવી માન્યતાને શ્રીજિનશાસનમાં લેશ પણ સ્થાન નથી.

આવી અનુચિત-અશાસ્ત્રીય જીવન પ્રણાલી માત્ર સ્વનું અહિત નથી કરતી કિન્તુ અનેક પરાત્માઓનું કારણું અહિત સાધે છે. શાસ્ત્રબાધિત કોઈ પણ વૃત્તિ કે પ્રવૃત્તિ એવા પ્રકારનું ઘોર કર્મ બંધાવી દે છે જેના ઉદયકાળમાં આસપાસના અનેકાનેક આત્માઓના અશુભકર્મોની ઉદીરણા થાય છે. નિરોગીને રોગથી ઘેરે છે. સાજા-માજાને મૃત્યુની

પથારીમાં તડફડાવે છે. આનંદના વાતાવરણમાં કારમી રોકકળ કરી મુકાવે છે.

એકના અશુભ વ્યાપારથી જન્મેલા ઘોરપાપે અનેકોનું અહિત કર્યું ! આ તો ભાવિની દૃષ્ટિના અહિતની વિચારણા થઈ પરંતુ એવા રાગાદિ દુષ્ટ આત્માઓ તત્કાળ પણ આશ્રિતો ઉપર ઘણું અહિત ઠાલવે છે. જો એ તુચ્છ જીવન પ્રણાલીને તેમણે વધાવી ન હોત તો તેમના ધર્મમય જીવનથી–આજ્ઞાચુસ્ત જીવનથી.... હજારોના એ તારક બનત.

હવે ? .... તુચ્છ ખાનપાનની લાલસાએ એમના જીવનને નિઃસત્વ બનાવ્યું, એવાના આશ્રયથી કોણ ધર્મ પામે ? કઠોર ચારિત્રના ગુણગાન કોણ ગાય ? ઘોર તપને કોણ નમી પડે ?

પોતાના શુદ્ધ સંયમનાં નિમિત્તે નિશ્ચિત બનનારું અનેકોનું હિત ન થાય તો તે શું અનેક આત્માઓનું તત્કાળ નીપજતું અહિત જ નથી ?

"સ્વપરના હિતાહિતનો સંપૂર્ણ આધાર સ્વની વિશુદ્ધિ સંયમ પ્રણાલીમાં જ છે એ વાત જીવનમાં રગે રગમાં રમાડી દેવામાં આવે તો એક પણ નાનામાં નાનું પાપ કરતાં દિલ કમ્પે. આત્માના પ્રદેશે પ્રદેશોમાં કંપન થાય, હૃદયમાં ધડકારો જાગે....જે બેદરકારી આજે જણાય છે તે આ વિચારણાના અભાવથી છે આ મારું નમ્ર મન્તવ્ય છે.

[illegible]

[illegible] વિચારોની નીપજ આચારમાં
[illegible] થતી જાય છે. ગુફામાં જ આ રીતે મુનિઓના
[illegible] કોઈ કોઈ વાર [illegible]
સંવેદન થાય છે. એ વખતે આખા શરીરમાં અણુઅણુમાં
વ્યાપી જાય છે અને અપાર આનંદાનુભૂતિ થાય છે. હવે
મારા અંતરમાં નીપજતાં આધ્યાત્મિક વિચારો વ્યક્ત કરવાનું
દિલ થતું નથી. હાલ તો એ જ મારી મૂડી છે એની સુરક્ષા
આચારમાં વાળી લેવાથી જ શક્ય છે એમ મને વારંવાર
ભાસ્યા કરે છે એથી જ હવે ઉદ્ભવતા વિચારોને બીજાની
પાસે કલાકો સુધી વ્યક્ત કરવાનું બંધ કરીને અંતરમાં જ
એને વાગોળીને એનું સત્ય આત્માના ઓજસમાં પરિણમાવી

દેવું છે. વળી ગમે તેની પાસે આવા વિચારો મૂકી દેવા તે પણ ઉચિત નથી. આધ્યાત્મભાવના વિચારો તેને જ સુપાચ્ય થઈ શકે જેને સંસારનો ભયંકર ભય લાગ્યો હોય, જેને આ બંધનથી મુક્ત થવાની અસલ તાલાવેલી જાગી હોય. આના વિનાની કોઈ પણ વ્યક્તિ પાસે એ વિચારો દર્શાવવા એ ભેંસ આગળ ભાગવત ભણવા જેવું છે. શ્રોતામાં ઉપરોક્ત બે વાત હોય તો સહજ રીતે તેના અંતરમાં મંથન જાગે. એને પ્રશ્ન થાય કે શી રીતે બંધન તોડવું ? શી રીતે મુક્ત થવું ? ક્યાં જાણવા મળશે એના ઉપાય ? લાવ, દોડી જાઉં ! ગમે તેટલું વેઠવું પડશે તો વેઠીશ પણ ત્યાં જઈને મારા પ્રશ્નનું સમાધાન મેળવીને જ જંપીશ.

આવી આગભરી જિજ્ઞાસા જ આધ્યાત્મિક વિચાર બીજના વચન માટેનું સર્વોત્તમ ક્ષેત્ર છે.

માત્ર સાંભળનાર,એક પણ પ્રશ્ન નહિ કરનાર અને અંતરને નહિ ખોલનાર શ્રોતા જિજ્ઞાસુ નથી કિન્તુ મુગ્ધ છે. બેશક, એને મૂઢ તો ન કહેવાય પણ મુગ્ધ જરૂર કહેવાય. અંતરાત્માની સૃષ્ટિનાં દુર્ગમ શિખરો સર કરવામાં મુગ્ધતા તદ્દન બાધક વસ્તુ છે. જિજ્ઞાસા જ સર્વશ્રેષ્ઠ સાધન છે. સંસારનો કારમો ભય, મુક્તિનો તીવ્રતમ અભિલાષ જ મુગ્ધતાનો શત્રુ છે, જિજ્ઞાસાના જનક છે.

અનાદિકાળની કારમી વાસનાઓ, અનેકાનેક વિકારી ભાવો, કષાયોના ઉકળાટ, ઈર્ષ્યા અસૂયાદિના લબકારા મારતા

એની સાથે સ્નાનાદિનો દોષ પણ હોય. જરાક જાગતા [illegible] કે ત્યાં જ અંતરમાં [illegible] લાગે છે. કોઈ પણ પાપ મારા અંતરમાં હવે કદાપિ ન પેસે તેવી ખૂબ ખૂબ ભાવના થાય છે.

જે નવકાર ઉપર મને પ્રેમ થતો ન હતો તે હવે વધતો–વધતો જાય છે. જે ગચ્છવાસમાં મને કંટાળો હતો તેમાં જ હવે સમગ્ર જીવન વ્યતીત કરવાની ભાવનાઓ થાય છે.

વિષય–કષાયોની વાસના તરફ ભારે નફરત થાય છે. વિજાતીય દેહાદિમાં અશુચિના ઢગલા દેખાતાં બદબોઈ આવે છે. જાણે મને જગતનું કશું ય ક્યાંય ક્યારે ય ગમતું.

જ નથી....ગમે છે માત્ર મારા દેવાધિદેવ ગુરુદેવ. એમની આજ્ઞાનું પાલન ! એમની અખંડ વફાદારી ! એમના કિંકર તરીકેનું કે બાળ તરીકેનું મદમસ્ત જીવન ! આની ખાતર હું બધું ય ભૌતિકસુખ વીસરાવી દેવા તૈયાર છું. મારું અંતર શુભભાવોથી વારંવાર ઊભરાઈ જાય છે. મારી ક્ષતિઓથી એ વારંવાર રડી ઉઠે છે; ત્રાસી જાય છે. મારી આ અદ્ભુત અવસ્થા મને નિરતિશય આનંદ આપવા સાથે જાણે સતત કહ્યા કરે છે કે હવે તારામાં જ સમાઇ જા....તારી ખાતર તું તારામાં જ સમાઈ જાય.... કાચબાની જેમ બહિર્મુખતાના ભીષણ ભયથી ભયભીત થઈને તું ગુરુકૃપાના તારા અભેદ્ય કવચશા શરીરમાં જ સમાઇ જા; નિર્ભય બની જા અને તારી સત્વશુદ્ધિ કરી લે.

બહાર ક્યાંય કશું ન જોઇશ, પરાર્થના પ્રપંચી વિચારમાં હાલ ન પડીશ....તારુ ઠેકાણું એક વાર પડી જવા દે. પછી પરાર્થકરણ પ્રપંચ નહિ રહે.... સહજ રીતે જે પ્રવૃત્તિ થાય તે શુદ્ધ જ હોય; તેમાં પ્રપંચની કલ્પના યં ન થાય.

એટલે હવે મારે મારામાં જ સમાઈ જવું છે. તારકતીર્થાધિપતિ મારા ગુરુદેવશ્રીજી મને કહે છે કે ૪૦ વર્ષની ઉંમર સુધી દરેકે પોતાનામાં જ સમાઇ જવું જોઇએ, ગૂમ થઈ જવું જોઈએ. મારે પણ હવે આમ જ કરવું છે.

પરાર્થની અકાળે ઘેલછા ત્યાગીને સ્વાર્થી બનવું છે એટલે કે પુદ્ગલમાં પ્રવૃત્તિ જ નહિ કરવારૂપ મૌન

[illegible]

[illegible]

[illegible] પર્યવસાન પામે જ છે.

આથી જ હું-મુનિ-સાધક-ઉપાસક એ બધા નિસર્ગના જ દાખલો લીધો.

વૃક્ષ, નદી, સૂર્ય, ચાંદ કે વનરાજી, કોઈને કશું આપવાનો વિચાર કરતાં નથી, માત્ર પોતે જ પોતાના સ્વરૂપમાં વિકસિત છે, સ્થિર છે, છતાં કોઈ તેની પાસે આવે તો તેને સહજ રીતે આપ્યા વિના રહેતાં ય નથી.

નિસર્ગમાં આપવા જવાનું કાંઈ નથી પણ લેવા આવે તે સર્વને કશા ય ભેદભાવ વિના સહજ રીતે આપી દેવાનું હોય છે.

મુનિ પણ સ્વસાધનામાં વિકસિત બનીને સ્થૈર્ય પ્રાપ્ત

કરે છે....ક્યાં ય કશું ય આઘું પાછું કરવાનું, સામે પગલે દોડી જઈને કૃત્રિમ પરાર્થ કરવાનું તેનું કાર્ય ન હોય.... એ તો જે આવે તેને અવશ્ય આપે....કશાય ભેદ વિના આપે....માંગે તેને આપે....ન માંગે તેને આપવા માટે ઉતાવળો ન થાય. કાળના પરિપાકને એ ખૂબ વિચારે, કર્મને તે નજર સામે જ રાખે.

નિયતિ કે સ્વભાવને ય ન ભૂલે અને પુરુષાર્થને ય નજર બહાર ન જવા દે....ગુરુકૃપાથીજ આવી સ્થિતિમાં રહેલો મુનિ ગુરુકૃપાથી જ પોતાનામાં ઉત્પન્ન થતી શુદ્ધિથી જે વૈચારિક બળ પ્રાપ્ત કરે તે ગમે ત્યાં ગમે તેની પાસે ઓકી નાંખે એ કેમ બને? વગર ભૂખે ઘેબર ખવડાવનારો અજાણે દુઃખ ઊભું કરાવીને શત્રુ બને છે; મિત્ર નહિ. જેને જ્યારે કારમી ભૂખ લાગે છે ત્યારે તે જ્યાં ભોજનની શકયતા છે ત્યાં આપમેળે તે દોડી જાય છે અને મનભાવતું ભોજન મેળવીને જ જંપે છે. જેને વિશુદ્ધ જીવનની કારમી ભૂખનો હુતાશન જાગશે તે આપમેળે ત્યાં દોડી જશે; જ્યાં એ ક્ષુધાગ્નિ શાન્ત બનવાની પૂર્ણ શકયતા જણાતી હશે. એવી રીતે દોડી જનારાની દોટમાં જ એના ભાવ પરખાય. એના પ્રશ્નોમાં જ એની ભૂખની તીવ્રતા જણાય, એના મુખભાવ જોતાં જ એની તાલાવેલીનું જ્ઞાન થાય. ભોજન મળતાં જ એ ભારે અહેસાન માન્યા વિના રહી ન શકે. ઉપકાર નીચે દબાઇ ગયાનો ખ્યાલ અહર્નિશ જીવંત રહે, પોતાનાથી શકય એવી તમામ સેવાથી એ જરાયે વેગળો ન રહે. એટલું જ નહિ

એવી [illegible] જ ન [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]... [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] પણ એનું [illegible] નિશાન [illegible] [illegible] આનંદને તો એ નિશાન ઉપરથી ફરી નજરમાં [illegible] માને.

આટલી વાત સમજાય તો આપણને ખ્યાલ આવી જશે કે આપણું જીવનમાં એવી તો કેટલીય નકામી પ્રવૃત્તિઓ કરી રહ્યા છીએ અને એ રીતે કેટકેટલું આંતર-ધન ખોવી ખોવીને ખોઈ રહ્યા છીએ. આવા જીવનમાં વિકાસ ક્યાંથી થાય! પ્રગતિ શે શક્ય બને! પ્રગતિની તો વાત દૂર રહી પણ સરવાળે તો પીછેહઠ જ થાય.

વિરાગની વૃત્તિ મુક્તિના પંથે ચાર કદમ દોડાવી પણ દે. તો ય એક જ ધક્કાડીનું વાતાવરણ એને છ કદમ પાછો ધકેલી મૂકે? એક વર્ષમાં આવી કેટલી વાર પીછેહઠ થાય? બાર વર્ષના સંયમપર્યાયે સંયમજીવનની કયી સિદ્ધિ

હાથમાં આવે? તટસ્થ આત્મનિરીક્ષણ કરનારને પોતાની થએલી પીછેહઠનું ભાન થશે. પણ આમ શાથી થયું? તેનો ઉત્તર મેળવવાનું ભારે મુશ્કેલ બનવા સંભવ છે. મને તો ઉપરોક્ત તોફાનો જ તેમાં કારણભૂત લાગ્યાં છે.

જો આપણને કણકણની આરાધનાનું અમૂલ્ય મૂલ સમજાતું હોય, ભવચક્રમાં કદી ન સંભવિત બની હોય તેવી જિનાજ્ઞાપાલનવૃત્તિને ભારે મહત્ત્વ આપવા ભાગ્યશાળી બનવાની શક્યતા હોય તો કણકણની આરાધનાના રક્ષણ કાજે ખૂબ ખૂબ અપ્રમત્ત બની રહીએ. એક પણ અશુભ વૃત્તિ–પ્રવૃત્તિ ઉપસ્થિત થઈ ન જાય તે માટે અત્યંત સાવધાન બનીએ અને તે ખાતર બધા જ બાહ્યધર્મોથી પરાઙ્મુખ થઈ જઈએ. ભલે ન અનુભવવા મળે, ચારની સાથે બેસીને વાતો કરવાનો બહિર્મુખ આનંદ, આપણને એ આનંદ ખપતો નથી. ભલે ન માણવા મળે થોડી પણ ઠઠ્ઠામશ્કરી, નથી જોઈતા એ મોહના ઉછાળા, ભલે ન આવે લુખ્ખાસુક્કા ભોજનમાં રસનો આસ્વાદ? શું કામ છે એનું જે આપણી આરાધના ઉપર પાણી ફેરવી દે! આપણને તો જોઈએ નક્કર નફો! ભલે પછી તે મણના મણ ભરીને ન હોય. ભલે કણકણ જેટલો જ નફો હોય પણ જો એ અંતર્મુખ ભાવનો નક્કર નફો હોય તો આપણે મન એનું ઘણું ઘણું મૂલ્ય છે. આપણી એ કણકણ જ મણમાં. મણમણમાં... ટનમાં....ટનટનમાં.... ફેરવાઈ જશે.

હંમેશાં સૂગ દાખવીએ પરઘરના–ઔદયિક ભાવની રતિ-

એક વિષયોનો ભોગી; બીજો વિષયોના ત્યાગનો યોગી. વિષયભોગી ક્ષણિક આનંદ માણે. ત્યાગયોગી નિરવધિ આનંદ માણે. ઈશ્વર દર્શનમાં ય આ જ વાત કરવા કહ્યું છે કે “તેન ત્યક્તેન ભુંજીથાઃ!” હે આત્મન્! તું ત્યાગ કરીને જ ભોગવ! જેણે ઘરત્યાગ કર્યો, ધનત્યાગ કર્યો' માતાપિતાને ય ત્યાગ્યા. એ શું સ્વાદાદિ તુચ્છ સાંસારિકભાવોને તે ન ત્યાગી શકે? શોકાદિ સંતાપોને તે ન મારી હટાવી શકે? જો અહિ નિષ્ફળતા મેળવે તો નાનકડા બિંદુ જેટલા આ સાંસારિક ભાવોમાંથી વિરાટ સંસાર સિન્ધુ એના જીવનમાં પ્રવેશી જ જાય. ખારાપાણીના એ સમંદરમાં વિરાગસરિતાનાં થોડાં નીર ભળે તો યે શું? અરે! આ સંસારસાગરમાં જીવનનું

નાવડું તરતું રહે તો એ સાગર જરૂર તરી જવાય પણ સાગરમાં નાવને બદલે નાવમાં સાગર પેસી જાય તો? નાવડામાં છે છિદ્રસમા હાસ્યાદિભાવો! છિદ્ર છતાં ઘણાં ભયાનક છે એ મોહરાજનાં બચ્ચાસમા ભાવો! કાચાને કાચા આપણા અંતર્મુખ જીવનને ખાઈ જાય તેવા તેમના સ્વભાવથી રખે આપણે અજ્ઞાત રહી જઈએ.

મહાવ્રતોના ભંગ અતિ જેટલી કાળજી રાખીએ છીએ તેથી પણ વધુ કાળજી હાસ્યાદિ નોકષાયો વગેરે નાનકડા દેખાતા વિકારો માટે રાખવાની છે; કેમકે એમના દ્વારા જ મહાવ્રતોના ભંગ થાય છે. હાસ્યાદિભાવનું નાનકડું બીજ પણ આરાધનાની ધરતીમાં ઊગવા દઈશું, ઊગતા એવા તેની ઉપેક્ષા કરીશું તો એક આવતી કાલ એવી જરૂર આવશે કે જ્યારે એ બીજ ફુલતુંફાલતું જઈને એ ધરતીને ચીરી નાંખશે; બહાર નીકળી આવી સર્વત્ર ફેલાઈ જશે. હવે કુહાડાના ઘાના ઘા ભલેને મારો એ વિરાટકાય વૃક્ષ ઉપર; હાથ તૂટી જશે પરંતુ એ વિરાટકાય વૃક્ષ ખડખડાટ હસતું ઊભું જ રહેશે!

તે વખતે વિરાગના રંગ ઊતરી જાય છે, મહામૂલી ભાવનાઓ બળીને ભસ્મ થઈ જાય છે. સાધુજીવન ધૂળ ચાટતું થઈ જાય છે. સવેળા ચેતીએ, અત્યંત ઉદાસ બની જઈએ. વિષયાદિનો ભોક્તૃત્વભાવ ત્યાગીને તેના દ્રષ્ટા માત્ર બનીએ.

તો જ જીવનના છેડે આવતા મોત મીઠું બનશે. જીવન હારી જતો જુગારી જીવ ભીષણપશ્ચાત્તાપના ભડભડતા અગ્નિમાં પહેલાં જ બળી મરશે અને જો એ

અનંતસંસારનો અંત શે થાય ?

અનંતકાળથી આપણે રખડી રહ્યા છીએ તેનું મૂળ કારણ કોણ છે તે શોધવું તો પડશે જ ને ? જો આ ઉચ્ચ સામગ્રી સભર જીવનમાં ય તે કારણ શોધવા નિષ્ફળ જઈએ અથવા તો તે કારણને જાણવાની તસ્દી જ ન લઈએ, ઉપેક્ષા કરીએ તો ફરી અનંતકાળની કારમી યાતનાઓ, ભીષણ ભાવચરીખી આપણા જીવનોને ફાડી નાંખશે. મોટામાં મોટી ઉપાસનાઓ પણ પાપાનુબંધી પુણ્યનો બંધ કરાવીને નિષ્ફળપ્રાયઃ બની જશે.

આવી જાતની સ્થિતિ બરદાસ્ત કરી શકાય તેમ છે ? જે રજોહરણ આજે બગલમાં રાખ્યું છે તેવું જ, તો અનંતીવાર બગલમાં રાખ્યું હતું. જે તપ આજે કરી રહ્યા છીએ તેથી ઘણો નિકૃષ્ટ તપ પૂર્વે અનંતી વાર કરી છૂટ્યા છીએ, જે ત્યાગ કરીએ છીએ તે ત્યાગ પણ પૂર્વે થઈ ગયો છે છતાં નિસ્તાર થયો નથી. શાથી ? વિશિષ્ટ કોટીના જ્ઞાની બનવા છતાં, પ્રખર વ્યાખ્યાતા બનીને અનેક જીવોના તારક

આનું સમાધાન મને તો એ જ જણાયું છે કે મોહક્ષયની સંભાવના ગુરુકૃપાથી જ થાય. ગુરુકૃપા વિના મોહસંસ્કારનું ઉન્મૂલન શક્ય જ નથી. મોહસંસ્કારોના ઉન્મૂલન વિનાની જ્ઞાનાદિક્રિયાઓ કશું હિત સાધી શકતી નથી. એને મુક્તિ પ્રાપ્ત થઈ શકતી જ નથી. અનંતકાળમાં અનંત આરાધનાઓ કરી પણ એક ગુરુપારતન્ત્ર્ય નિરાબાધ રીતે સાધ્યું નહિ માટે મોહકર્મ નાશ પામ્યો નહિ. કેટલીક વાર મોહના સંસ્કારો કેવળ ઉપશાન્તભાવે રહ્યા પણ નષ્ટ તો ન જ થયા. એથી જ એના વિનાશ વિનાની તમામ સ્વ-પર દૃષ્ટિની આરાધનાઓ પાપાનુબંધી પુણ્યબંધજનક બનીને સંસાર પરિભ્રમણ વધારવામાં જ નિમિત્ત બની.

શું વીતરાગભક્તિથી, નિર્મોહીની ભક્તિથી મોહસંસ્કાર

[illegible] [illegible] છે. [illegible] છે. કોઈનો પાર નથી. [illegible] સુમાર નથી. [illegible] જ [illegible] નથી. સમય ખૂબ જ થોડો છે. શક્તિ અત્યન્ત પરિમિત છે, [illegible] ખૂબ જ [illegible] છે. [illegible] જ મળે છે. આ સ્થિતિમાં મેળ શી રીતે બેસાડશો? કેવું [illegible] કામ કર્યા વિના મેળ બેસે તેમ નથી.

વળી વર્તમાન જીવનમાં મારી જે સાધુજીવનની કક્ષા છે તેની દૃષ્ટિએ પણ મારી ઘણી જ મર્યાદિત શક્તિ વગેરે છે એમ દેખાય છે. એ હકીકત ધ્યાનમાં ન લેવાથી હું મારી જાતને ખૂબ જ વધુ મોટી, સમજદાર માનવાની ભૂલ કરી બેસું છું. એથી જ ઘણી અનધિકાર ચેષ્ટાઓ થઈ જાય છે.

આ બાબત બિલકુલ ક્ષન્તવ્ય નથી. સાધનાની

બાર ગૂગણામણ

નમતી સાંજે સ્વાધ્યાયથી શ્રમિત થઈને ઊભા થતાં બારીની બહાર નજર પડી. વિરાટ સૃષ્ટિનું દર્શન થયું. સાવ ઉજ્જડ હતી એ સૃષ્ટિ. ન હતું વૃક્ષ, ન હતો ક્યાંય કોઈ લીલો છોડવો, ન હતું સોગંદ ખાવા જેટલું એકાદ પણ તરણું. વેરાન સૃષ્ટિના એ દર્શને મને ઊંડા વિચારમાં ગરકાવ કરી દીધો.

મારા નાથ–ચરમતીર્થાધિપતિ–નું શાસન પણ આવું જ ઉજ્જડ બની ગયું નથી શું?

ચતુર્વિધસંઘની કેટલી અવદશા થઈ! ૨૫૦૦ વર્ષમાં આટલું બધું અધઃપતન! ૩૦–૩૫ વર્ષ પહેલા એક શિક્ષિત યુવતીએ જૈનધર્મ અને વર્તમાન જૈનોના ધર્મપ્રેમ ઉપર ઠીક ઠીક અભ્યાસ કર્યો અને તેણે કહ્યું કે જે ગતિથી જૈનધર્મનું અધઃપતન થઈ રહ્યું છે તે ગતિ જો ચાલુ જ રહે તો ૧૦૦ વર્ષમાં જૈનધર્મ નામશેષ થઈ જાય.

[illegible] અને એ પક્ષીની બીજી પેઢીમાં તો પક્ષી જોવા પણ ક્યાં મળશે?

દિનોદિન વૈજ્ઞાનિક પ્રયોગો, શસ્ત્રનિર્માણ, રાજકીય આંધાધૂંધીઓ, યુદ્ધ ખુરશીગીરીઓ અને જીવમાત્રની અસહિષ્ણુતા, આ બધા ભેગા મળીને સમગ્ર વિશ્વમાંથી આધ્યાત્મિક ભાવોનો અવિરામ વિનાશ સર્જી રહ્યા છે. એટમબોમ્બોથી વિશ્વમાત્રનો સંહાર થતાં જે હોનારત ન સર્જાય તે હોનારત ઉગતા-જાગતા વિશ્વમાનવોના અંતરમાં ફેલાઈ રહી છે

આ વિષાણુમય વાતાવરણમાં જ વસતો નિર્ગ્રન્થસંઘ પણ એનાથી બાકાત રહી શક્યો હશે? અનેક પ્રલોભનોમાં એ ય બહુધા લપેટાયો છે. કશું ય જોઈને આંખને બાઝી જાય તેવું જોવા મળે, વજનમાં હલકું મળે, સ્પર્શમાં મસૃણ મળે, શ્રવણમાં પ્રિય બને તો તેની તરફ ઝટ મનનું ખેંચાણ થાય છે. આના પરિણામે જીવન અનુકૂળતાનું ગુલામ બને છે. એ વર્ગ પ્રતિકૂળતાથી સદૈવ નાસતો ભાગતો ફરે છે. રૂવાડામાં ય રોગનો ક્ષુલ્લક જન્મ થાય ત્યાં જ તેના ઉપચારોની પરંપરા, દોડધામ, હાયવોય શરૂ થઈ જાય, થોડી પળો પણ સહેવાની વાત નહિ.

જ્યાં એક પણ નિર્ગ્રંથ શિથિલપ્રાયઃ હોય, ગૃહસ્થના અતિનિકટ સહવાસાદિથી સંયમધર્મવિમુખ થતો જતો હોય ત્યાં શાસનની સુરક્ષા કોણ કરે? 'ન વિણા તિત્થ નિયંઠેહિં' નિર્ગ્રન્થ વિના - નિર્ગ્રન્થોની સંયમવિશુદ્ધિ વિના તીર્થ ઊભશે કોના ઉપર? તીર્થની ઈમારતનો પાયો જ નિર્ગ્રન્થ છે. એ જેટલો નબળો પડીને નીચે ઊતરતો જાય તેમ આપોઆપ તીર્થ પણ નીચે ઊતરતું જાય. એકધારી આ પ્રક્રિયા ચાલી રહી છે, શાસનની ઈમારત પ્રતિપળ પ્રતિસેકંડે ધરતીમાં સરકી રહી છે.

આ સમયે શું કરવું? રાડો તો કોણ સાંભળે? ભલે એને પાગલ કહે, પણ પાગલની વાત માને કોણ? સાંભળવાની જ કોને પડી છે? ૩૦ વર્ષ પૂર્વે જે શાસનપક્ષ હતો તે

જિનેશ્વર ભગવાને જિનાજ્ઞાને જાણવામાં, પાળવામાં, [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] એ [illegible] કરી છે! જિનાજ્ઞાની ઘણી મોટી કીંમત છે અને જિનાજ્ઞાનું [illegible] [illegible] મોટી જ [illegible] છે. એને માટે તો જિનના આશ્રિત બનવું જ રહ્યું. અને તે માટે જિનની ઓળખ કરવી જ રહી.

જિનની ઓળખપૂર્વકનું જિનાજ્ઞાનું પાલન એ જ જિનેશ્વરદેવની સેવા છે. તારક ગુરુદેવશ્રીજીની સેવા પણ પ્રીતિ ભક્તિ ઉત્પાદક છે. અહીં પણ તે કરુણાસાગરની શક્ય એટલી તમામ બાહ્યસેવાઓ ઉઠાવવાની, બીજા બધા ય કામ આ સેવા આગળ તદ્દન ગૌણ છે, એમના નિકટતમ સાથી બની જવા સુધી, એમની ચાહના પ્રાપ્ત કરવા સુધી

...હોંચવાનું છે. એક પણ અપવાદ વિના એમની આજ્ઞા-
...ચ્છાનું સર્વાંશે પાલન કરવું એ જ એમની વાસ્તવિક
...વા છે.

આરહંત ભલે વીતરાગ હોય પણ તાતપાદશ્રી તો સરાગ છે. એટલે અપેક્ષાએ અરિહંતની સેવાથી પણ વધુ બળ તાતપાદશ્રીજીની સેવાથી પ્રાપ્ત થાય છે કેમકે એમની સરાગ દશા શિષ્ય-ભક્તિ ઉપર ઓવારી જાય તો સહજ છે. તેમ થતાં શિષ્ય ઉપર અસીમકૃપા ઊતરે, અંતરની કલ્યાણ આશિષો પ્રાપ્ત થાય, વળી બ્રહ્મચર્યાદિની અવિશુદ્ધસાધના-ના પરમાણુઓથી તાતપાદશ્રીનો આખો દેહ વ્યાપ્ત હોય, સાતેય ધાતુઓ એ પરમાણુમય હોય. એ પરમાણુમાં પ્રચંડવેગે ઘૂમતી વિદ્યુતશક્તિઓવાળા દેહને સ્પર્શ કરવા માત્રથી શિષ્ય-ના આત્મા ઉપર લાગેલા કર્મણુના થરને એવો ઝાટકો લાગે કે તરત જ – ત્યાંને ત્યાં – આત્મપ્રદેશોથી છૂટા પડી જઈને ખરી જાય. પ્રત્યેક સમયમાં આ કાર્ય ચાલે. આમ એમના તન-સ્પર્શની પ્રત્યેકપળ અમૂલ બની જાય છે. ક્લિષ્ટ કર્મોને પણ મુંઝવી નાખવાનું સામર્થ્ય ગુરુકૃપામાં છે.

દેવાધિદેવની ભક્તિ ગુરુભક્તિથી વિહોણી હોઈ શકે જ નહિ કેમકે જિનાજ્ઞાનું પાલન એ જ જિનની ભક્તિ છે. જો ગુરુ માન્યો સે મર્મ મન્યો ! ગુરુને શિરો-ધાર્ય કરનાર જ દેવને શિરોધાર્ય કરે છે. માત્ર દેવકીર્તન કરવાથી દેવભક્તિ થઈ જતી નથી. એવી ભક્તિ અહીં અભિપ્રેત જ નથી. આજે ગુરુભક્તિને વેગળી મૂકીને નમો

[illegible]

[illegible] ગુરુની સેવા કરે છે, અને અન્ય [illegible] સેવાથી વિમુખ રહે છે, તે વસ્તુતઃ ગુરુસેવક નથી.

ટૂંકમાં સેવાની, ગુરુની કે ભક્તોની સેવા એ એક જ યોગ એવો છે કે જેમાં 'અહં' નું મૃત્યુ થવાથી ઉત્કૃષ્ટ પ્રકારનું આત્મબળ ઉદ્ભૂત થાય છે. સેવાથી એવું શું થાય છે? દેવગુરુના સમર્પણમાં એવું તે શું છે? ઇત્યાદિ પ્રશ્નોને અહીં અવકાશ નથી કેમકે સેવાધર્મ અત્યંત ગહન છે. યોગીઓને પણ એના ફળ અગમ્ય–અકલ્પ્ય રહ્યાં છે. આ જ વાત એક જગાએ કહી છે. સેવાધર્મઃ પરમગહનો યોગિનામપ્યગમ્યઃ !

જેને સ્વપરનું હિત કરવું હોય તેણે તે હિતનો

સંઘ સંઘમાં જે કલેશ જાગ્યો છે તેને આપણે શમાવી શકતા નથી. ભાઈચારો વધારી શકતા નથી. અનાચાર તરફ થઈ રહેલો પ્રવાહ ખાળી શકતા નથી. બાળકોના જીવનને આધ્યાત્મિક બનાવવાનો માર્ગ અપનાવી શકતા નથી. તો પછી આપણે કરવું શું ?

બે બહેનોએ ગહુંલી કરી ? ચાર છોકરાઓએ ભેગી થઈ ને ગહુંલીઓ ગાઈ લીધી ? ભગવતીસૂત્ર હાથમાં રાખીને વ્યાખ્યાનો કરી લીધાં ? એક બે મોટી પૂજા ભણાવી, એકાદ વાર અઠ્ઠાઈ મહોત્સવ કર્યો એટલે કામ પતી ગયું ! ચોમાસું પૂરું થઈ ગયું. લોકો વળાવીને ચાલ્યા ગયા. હસતા ગયા હોય તોય છાપામાં આપી દીધું, "રાતી આંખોએ વિદાય આપી." આ જ આપણું વરસોવરસનું કર્તવ્ય ને !

આજની રાજનીતિ આપણાની પ્રતિભા ઝાંખી નિષ્ઠી-
ઓને આપણા-આપણા ઘરે પણ કેમ ચલાવી ન જાય ?

મેં તો અનેક અખતરાઓ કર્યા. ક્યારેક તારકગુરુ ભગવાનદાસજીની સૂચનાને અવગણીને પણ ઉપવાસથી કરવાનું, ઠંડા ડગલાનું, ડાઘો ડગલાનું, મુહૂર્તનો પરિહાર કરવાનું આજ સુધી ચાલુ રાખ્યું. પણ આજે કોઈ કહી શકું કે પરિણામ શૂન્યમાં પરિણમ્યું છે. આ રીતે લોકોના આગ્રહને વશ થઈને બહાર પડવામાં બરબાદ થવાનું છે એવું મન્તવ્ય તો મનોમન દૃઢ થતું જ જાય છે.

બધુંય કરીએ અને છતાં શાસનની અમૂલ્યસેવાનું ફળ ન મેળવી શક્યા તો ? વચમાં જ ક્યાંક અટવાયા, અથડાયા,

[illegible]

મન્ત્રજાપ અને ગુરુકૃપા

આ દીર્ઘ જીવનમાં મેં [illegible] હોય,
મનમાં મારે [illegible] હોય, [illegible]
[illegible] નોંધવા
હોય તો હોય પણ આ દિલમાં બે જ વાતો છે: મન્ત્રજાપ અને
ગુરુકૃપા. જેટલા અંશમાં તે મેં સાંપડ્યા છે તેટલા અંશમાં
તેમને સફળ સિદ્ધિ જરૂર સાંપડી છે.

મન્ત્રજાપના અન્તે હું હંમેશ 'ૐ નમઃ પાર્શ્વનાથાય'
સ્તોત્ર બોલું છું અને '[illegible]...પૂરય મે વાઞ્છિતં નાથ'
ત્રણ વાર બોલતાં ત્રણ વાર વિઘ્નકારોનો સમૂળો ચૂરો તથા
વાંછિતરૂપ સમાધિધર્મની પૂર્તિ જ માગું છું. અલબત્ત,
ક્યારેક બાહ્યવિઘ્નોનો નાશ પણ ઇચ્છું છું પણ અન્તતોગત્વા
તેય આન્તરવિઘ્નના વિનાશની ઇચ્છામાં જ પરિણમે છે. મારે
નથી જોઈતા બાહ્ય ભોગો કે બાહ્ય માનપાન, નથી જોઈતા
બાહ્યવિઘ્નોના વિનાશ. એ રહે તેમાં તો મારું જીવન હંમેશ

સજાગ અને ચપળ બની રહે છે. વિઘ્નોમાં તો મને અત્યન્ત અદ્ભુત, અનુપમ, અકલ્પ્ય વિચારોનું અણમોલું ધન પ્રાપ્ત થાય છે. પછી બાહ્યવિઘ્નોનો વિનાશ કેમ ઇચ્છું? મહોત્સવની એ ધન્ય ક્ષણોને તો કેમ અવગણું? ભોગો માગીને શું કરું? અલબત્ત, માગું તે મળે તેમ છે, પણ આ માંગવાનું?-મારા આ ભવને અને પરભવને બેયને બગાડે એવા ભોગો, એવા માન-સરતણા ક્યાં ઉપાડું? જે ભોગ ઓછા મળે ન મળે તેની કશીય ચિન્તા નથી. પણ જે ધર્મયોગ ઓછા સધાય એનો તો જરૂર ભારે અજંપો તો છે જ.

મારા જીવનમાં કાયિકસાધના બહુ જ અલ્પાંશે છે, અને સાધનાનો જે મહદંશે અભાવ છે એનો અજંપો એટલો બધો રહ્યા કરે છે કે જેના કારણે મારા શરીર ઉપર પણ એની વિપરીત અસરો પડે છે. હવે તો જેમ જેમ દિવસો જાય છે, જીવનનું અધ્યયન થતું જાય છે, તેમ તેમ દૃષ્ટિ વિશાળ બની છે અને સ્વચ્છ બની છે. હવે તો આ ભવને પેલે પાર રહેલી ભવોની હારમાળાઓ આંખ સામે દેખાય છે. એકેક ભવના ભયંકર ત્રાસ અહીં જ અનુભવતો હોઉં તેવો ક્યારેક ભાસ થાય છે. ઘણીય વાર રોમેરોમમાંથી ધ્રુજારી પસાર થઈ જાય છે.

ક્યાં જઈશ? શું મળશે? કોણ ઉગારશે? આવતી કાલના કેટલાં કર્યાં ફળ દેખાડશે? પ્રશ્નો કાઢનાર પરીક્ષક હું બનું છું અને બીજી જ ઘડીએ એના સચોટ ઉત્તરો આપી દેનાર વિદ્યાર્થી પણ હું જ હોઉં છું. એક જ વાર

અપૂર્વ શુદ્ધિ થશે. અનેક વિઘ્નો તો એના બળથી જ ડરીને દૂર ભાગી જશે. એ જપના જાજ્વલ્યમાન અગ્નિમાં અષ્ટકર્મરાશિ ભડકે બળશે. પ્રતિસમય અનન્તકર્મો ખાખ થઈ જશે. આત્મદ્રવ્યની બુદ્ધિને સ્વચ્છ અને નિર્મળ બનાવશે. જેને સ્વચ્છ બુદ્ધિ મળી એનો સંસાર સાત-આઠ ભવથી વધુ કેમ રહી શકે? સમ્પૂર્ણ નિષ્ઠાપૂર્વક જે કોઈ સતત મન્ત્રજપ કર્યા કરે તેને શું અસાધ્ય રહે એ જ પ્રશ્ન છે? તેના ચરણે કયી સમૃદ્ધિ આવીને ન પડે એ જ એક કોયડો છે.

મન્ત્રજાપ સફળ ક્યારે બને?

મન્ત્રોનો મહિમા સાંભળીએ તો છે જ પણ છેલ્લા ચાર પાઠ માનવી મન્ત્ર મહિમાને અનુભવવાનું સદ્ભાગ્ય ? ખાસ કરી શકીએ છીએ. મન્ત્ર એ માત્ર અક્ષરોનો વિન્યાસ નથી; પણ એ મનનો વિન્યાસ છે. એનું મનન કરવાથી આત્માનું રક્ષણ થાય છે.

મન્ત્રોમાં ગોઠવાયેલી તે તે અક્ષરોની આનુપૂર્વીને ખૂબ રટવાથી તેના અધિષ્ઠાયક દેવો ઉપર અસર થાય છે એ જપનારના મનોદ્રવ્યના શુભપુદ્ગલોનો પિંડ સતત આકાશમાં વહેતો જાય છે એટલે વાતાવરણ એ પુદ્ગલમય બનવાથી ખૂબ પવિત્ર થાય છે. અને મન્ત્રજપ એ એક વિશિષ્ટ કોટિનું ધ્યાન છે માટે ધ્યાનયોગથી અનેક અશુભ કર્મોનાં આવરણ તત્ક્ષણ સાફ થઈ જાય છે.

જેટલું સામર્થ્યશાળી મનન તેટલી તેની ઝડપી અસર. મન્ત્રો જપતાં કલ્પનાનાં ચિત્રો ઊભા કરવાની ખાસ જરૂરિયાત રહે છે. ખૂબ જ લાગણીશીલ વ્યક્તિ હોય તે વ્યકિત

કલ્પનાનું સુરેખ ચિત્ર ઝડપથી દોરી શકે છે. અને એનાં દર્શનમાં રસ તરબોળ થઈ જઈ ક્ષણે ક્ષણે અવનવાં સંવેદનો અને રોમાંચો [કંપ] અનુભવી શકે છે. જેમકે સરસ્વતીનો જપ કરતાં સાક્ષાત્ માતા સરસ્વતી સામે આવીને ખડાં થઈ ગયાં હોય અને આપણે તેમનું પવિત્ર દર્શન કરતા રહીએ અને કહીએ, "મા, મા, મને સદ્બુદ્ધિ આપ. મારા જીવનમાં જામી ગએલા કુસંસ્કારોને ઊખેડી નાંખવાને આવશ્યક એવી પ્રજ્ઞા આપ. મા, મારે મોટી પન્ડિતાઈ કે વિદ્વત્તા નથી જોઈતી; મારે વ્યાખ્યાતા નથી થવું કે મારે વિશ્વના એક મહાન લેખક પણ નથી થવું. મારે તો જોઈએ છે પ્રજ્ઞા–સમ્યગ્જ્ઞાનનો ક્ષયોપશમ–સદ્બુદ્ધિ. મા, તારી પાસે જો તેવું સામર્થ્ય છે તો મને આ પ્રજ્ઞા આપ; જેના બળથી હું મારા જીવનને જડ બનતું અટકાવીશ, વક્ર બનતું વારીશ. ઋજુ અને પ્રાજ્ઞ બનીને કારમા આ સંસારનો અન્ત આણીશ. મા! તારી ઉપાસનાથી બધી આધિભૌતિક સમ્પત્તિ પણ મળી શકે છે પણ મને તે ખપતી નથી. મારે તો ખપ છે આધ્યાત્મિક સમ્પત્તિનો અને એથી જ એ સમ્પત્તિની પ્રાપક બુદ્ધિની જ હું તારી પાસે યાચના કરું છું. મા, તારા બાળને અન્તરથી આશિષ દે કે તે તેના સર્વ અજ્ઞાનથી મુક્ત થાય અને આન્તરપુરુષાર્થનાં જંગ ખેલીને સંસારસાગરનો પાર પામી જાય. મા, તારા બાળને એટલી આશિષ તું ન દે?"

અને પછી...પ્રોફેસર, સ્મિત [illegible] માતા સરસ્વતી કહેતું કે હું [illegible] ઉપર પ્રસન્ન થઈ રહી

અલબત્ત, આપણે વિદ્યા માંગીએ તો તે વિદ્યાનો ક્ષયોપશમ થાય, કવિત્વ શક્તિ જોઈએ તો તે શક્તિ પણ મળે. કિન્તુ આવી આધિભૌતિક શક્તિઓ અન્તે અનર્થ મચાવનારી છે માટે તેની માંગણી કદી ન કરવી. આપણે તો માતા પિતા, સ્વજન પરિવાર-સઘળાંના-ભોગે જે અનુત્તર સંયમ ધર્મની પ્રાપ્તિ કરી છે એ સંયમધર્મને સમ્પૂર્ણ રીતે વફાદાર રહીએ, એમાં ક્યાંય વિપર્યાસાદિ ન થઈ જાય: તે માટે જરૂરી સદૈવ સદ્‌બુદ્ધિને જ કેમ ન માંગીએ? સદ્‌બુદ્ધિ તો ગુરુકૃપાથી પણ અધિક શક્તિશાલિની છે. ઉપમિતિકારે પણ સાધનાની સફળતાના છેલ્લા ઉપાય તરીકે પીઠબન્ધમાં સદ્‌બુદ્ધિને જણાવી છે. સદ્‌બુદ્ધિ આપણા ગુરુતુલ્ય છે. સદૈવ એ આપણી સાથે રહે, આપણને ઉન્માર્ગેથી વાળે અને સન્માર્ગે દોરતી રહે. સદ્‌બુદ્ધિની પ્રાપ્તિમાં અણિશુદ્ધ-અખંડ સંયમ

ધર્મની પ્રાપ્તિ સમાએલી છે. આવા વિશિષ્ટ સંયમના પાલનમાં વિશ્વની તમામ રિદ્ધિ સિદ્ધિઓ ચરણે આળોટતી થઈ જાય છે. કશું જ યોગ્ય દૂર રહેતું નથી. કશું જ દ્રવ્ય આંખ બહાર જતું નથી. કશું જ પ્રાપ્તવ્ય અલભ્ય રહેતું નથી. જેને ન માગીએ, ન ઈચ્છીએ, ન કલ્પી શકીએ તેવાં સુખ પણ ગણ્યાં વિના રહેતાં નથી.

એથી ય વળી જ અદ્ભુતની અને જુદી જાતની વાત તો એ છે કે પરાણે વળગતાં એ સુખો બીજાને સંસારમાં ફરી ફરીને ઘુમાવે પણ સદ્બુદ્ધિના ભંડારમાંથી પામેલા સંયમે આપેલાં એ સુખો તો શાશ્વતસુખને આપીને જ જંપે છે. એ સુખો મળવા છતાં પેલી સદ્બુદ્ધિ સાથે જ રહેલી હોય એટલે સ્વામીને સુખમાં ખુચાવે નહિ પણ સુખમાં ય અનાસક્ત રાખે. ભૌતિકસુખના આનુષંગિક ભોગમાં એને મૂંઝાવા ન દે. પણ એ ભોગોને ફગવી દેવાની સદ્બુદ્ધિપૂર્વક મહાભિનિષ્ક્રમણના માર્ગે ફરી મૂકી દે; માટે જ આની આશિષ માગતાં આપણે કશું ય બીજું ન માગવું. માગવી માત્ર સદ્બુદ્ધિ. જે આપણી અજ્ઞાનતાને, આપણી અવળચંડી વૃત્તિઓને, આપણાં અવળાં આચરણોને સાફ કરવા માટે અન્તરમાં ઊંડી ઊંડી નજર ફેંક્યા કર્યા જ કરે.

સત્સંગની ફળસિદ્ધિ માટે અનેક ઉપાયો છે. પણ તેમાં સર્વની આશિષની પ્રાપ્તિ એ જ એક અમોઘ ઉપાય છે, જે પોતાની કલ્યાણની વૃત્તિઓ આપણી આશિષે વરસે છે.

[illegible]

[illegible] છે. પણ એક વાત [illegible] છે કે આવી સદ્-
બુદ્ધિની પ્રાપ્તિ કરવા માટે [illegible] જ [illegible]
કરવી પડે છે, જે આચિંત્ય [illegible] પડે છે, જે [illegible]
[illegible] હોય છે તે માટે જરૂરી [illegible] તો ગુરુકૃપાનું
ભાજન બનેલા જ્ઞાને જ આવવાનો. [illegible] જ
પછાડી મારીને કોઈ આને યાદ કરવા જાય તો તે નિષ્ફળ
જવાનો. માટેસ્તો ઉપનિષત્કારે જ્ઞાનના વિકાસમાં પ્રથમતઃ
ગુરુકૃપા [તદ્દયા] ને જરૂરી કહી છે. અને અન્તમાં સદ્બુદ્ધિની
જરૂરિયાત જણાવી છે.

જે પુણ્યાત્માને ગુરુકૃપા પ્રાપ્ત થઇ હશે તેને સદ્-બુદ્ધિ પ્રાપ્ત થશે. સઘળાય મન્ત્રો સિદ્ધ થશે. સઘળા પુણ્ય ભોગ તેના ચરણો ચૂમશે અને છતાં ય તે ભોગનો કીટ નહિ બને. ભોગોને લાત મારવાની પ્રજ્ઞા અને તાકાત તે ગુરુ-કૃપાના સ્વામીને જ પ્રાપ્ત થશે. આટલું તો ન જ ભૂલવું.

★

[૨૨]

બ્રહ્મચર્ય અને ગુરુપારતંત્ર્ય

સાધુતા ટકી છે હિંમત ઉપર. જો હૈયું હિંમત હારી જાય છે તો ક્ષણે સાધુતાનું ખૂન થઈ જાય છે. સાધુતા [illegible] [illegible] સાધના. ઠંડીનો કષ્ટ, ભિક્ષાનો કષ્ટ, સ્ત્રી અને માન પરીષહનાં અનુકૂળ કષ્ટ તથા ગુરુપારતંત્ર્યનું સહુથી વધુ કષ્ટને [illegible] [illegible] સાધુતાને પાર પામી જાય [illegible].

આ બાબત [illegible] હિંમત [illegible] [illegible] [illegible] બ્રહ્મચર્ય [illegible] [illegible] [illegible] અને [illegible] [illegible] ઉપર [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] હિંમત છે, અને [illegible] [illegible] [illegible] હિંમત [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] હિંમત [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], [illegible],

ભભકાનો પ્રવેશ આંખ દ્વારા મનમાં થાય છે, અને મનને પાયામાંથી જ એ હલાવી નાખે છે. એ વખતે જીવનની ઇમારત ડગમગવા ન લાગે તો સારું, અત્યુગ્ર કોટિનું આધ્યાત્મિક બળ મનમાં જમા કર્યું હોય તો તે જ બળ ફાવી શકે. બીજાં બળવાન પણ આ બળની સામે તો મગતરાં છે! ભભકાની ચપટીમાં આમ ચોળાઈ જાય.

પાર્શ્વનાથ ભગવન્તના સન્તાનિયા મુનિવર્ય અમિતાભ! એમનો જીવનપ્રસંગ અત્યન્ત બલપ્રદ બને તેવો છે. એમને ચલિત કરવા પુરુષદ્વેષિણી વિજયશ્રી નામની નર્તકીએ કમર કસી. એમના પ્રતિ એ મોહિત થઈ અને એના મન્દિરમાં બોલાવી ભોજન કરાવી એક મહામુનિની સામે જીવનનું સર્વોચ્ચ નૃત્ય આરંભ્યું. વાતવાતમાં એક વાર મુનિએ કહી દીધું હતું, "મનને મારીને પી ગએલા મહામુનિઓ પણ

અબળાના મોહપાશમાં પડી જાય!" આ એક જ વાક્યે નિગ્રંથશ્રીને આશાયેશ આપી હતી. સંપૂર્ણ બળ પૂર્યું હતું. પણ અમિતાભ મુનિવર અત્યન્ત ગુરુભક્ત હતા. ગુરુદેવની આજ્ઞાથી જ અહીં આવ્યા હતા. ગુરુદેવની અમિતકૃપાનાં બળ એમના રોમરોમમાં રેડાઈ ગયાં હતાં. એમના હૈયે ગુરુદેવ બિરાજેલા હતા. એમના શિરે પણ ગુરુદેવ જ હતા. એમનાં બળ વધ્યાં. ટકોરો ઝીલાઈ. નિગ્રંથશ્રીએ પોતાની કૃપામાં કશી કમીના ન રાખી. અલિપ્તભાવી અમિતાભ અનુભાવે પણ પોતાના બળ ઉપર એ આક્રમણ ઝીલી લીધું હતું.

અંગઅંગમાંથી સૌંદર્ય નીતરતું હતું પણ મુનિની આંખની કીકી પાપણમાંથી એ સૌન્દર્યનું "આત્મ" દર્શન થતું હતું. મુનિની આંખો "આ" નું જ દર્શન કરતી હતી. ગુરુકૃપાના બળે "આ" ના દર્શનનો પાઠ શીખવી દીધો અને તેથી જ નિગ્રંથી એમને નમી.

અમિતાભ મુનિ પાસે અમિતબળ હતું અને એ બળ ઉપર જ નિગ્રંથશ્રીએ એમને [illegible] આપ્યો. [illegible]

શકતો નથી. [illegible]
[illegible]
[illegible]
સંયમ [illegible] જાય છે. એમના [illegible] જાય છે.

કસોટીઓમાં અપ્રમાદ ઉપર વિજય મેળવવાનું કામ તો એક મહાભારત જેવું જ બની જતું લાગે છે. જેને આ પરીષહ સામે ટક્કર ઝીલવી હોય તેણે શરીરના [illegible] પડતાં મૂકવા જોઈએ, વિષયોના અમર્યાદ ઉપભોગ સદંતર બંધ કરવા જોઈએ. સ્ત્રીનું દર્શન ક્યારેય ન થવા દેવું જોઈએ. વર્ષોની આવી અખંડ સાધનામાંથી જ આધ્યાત્મિક બળ ઉત્પન્ન થાય છે, જે ભરજુવાનીમાં કોઈ પણ નાજુક સંયોગોમાં સંપૂર્ણ રીતે યશસ્વી નીવડે છે.

પણ આથી ય વધુ બળ તો ગુરુપારતન્ત્ર્યનો ધર્મ સાધવામાં જરૂરી બને છે. અબ્રહ્મ તો પજવે ત્યારે જ બળની જરૂર પડે પણ ગુરુથી સ્વચ્છન્દી રહેવાનો અધર્મ તો પ્રતિક્ષણ આત્માને પોતાની તરફ ખેંચી જવા મથામણ કરતો હોય છે. સઘળી સ્વેચ્છાઓને સઘળાંય વર્ષો માટે સમ્પૂર્ણ રીતે કચડી નાખીને ગુરુદેવના ચરણની ધૂળ સદૈવ માથે રાખવી એના જેવું દુર્ધર કાર્ય આ વિશ્વમાં એકેય નથી.

અખૂટ આધ્યાત્મિક બળ અને ઉચ્ચ કોટિના સંસ્કારોની સહાય મળે તો જ આ કસોટીમાંથી પાર ઊતરી શકાય. કાચાપોચા અહીં ઊભા પણ રહી શકતા નથી. ગુરુપારત-

ન્ત્ર્યના યોગે દ્રવ્યદીક્ષા લઈને પણ અનન્ત જીવો મુક્તિ માર્ગને પામ્યા. પણ ગુરુદેવની અવહેલના કરી, એ પરોક્ષ તત્ત્વની ઉપાસના માટે કાયર બની, પોતાના બળને અન્ય માર્ગે પ્રચાર કરી તદ્દન નિર્ગુણ બનીને સ્વચ્છન્દતાની ચાંદી ટોચીએ ચાલીને બોધિત પણ આત્માઓ દુર્ગતિની ખીણોમાં ભટકાયા. જ્યાં તેમનાં સુકાન હાથ ન આવ્યાં. ખૂબ રામ રમી ગયાં.

ગુરુપારતન્ત્ર્યને સાધવા માટે જેની પાસે આધ્યાત્મિક બળ છે એને અવગણના કોઈ જ કરી શકતી નથી. ગુરુપારતન્ત્ર્ય માનનારને કોઈ પણ દોષ સ્પર્શી શકતો નથી. દોષોનાં સઘળાં આક્રમણો આત્માને ધીંગાણેલા પારતન્ત્ર્યની વિરુદ્ધ સાથે અફળાઈ અફળાઈને ત્યાં ત્યાં આઘા ફેંકાઈ જાય છે.

એને અવગણના કોઈ ન કરી શકે એને વિઘ્નનાં ડર તો શી વિસાતમાં હોય! હોય તો એને મન મહોત્સવ જ હોય! વિઘ્ન પારતન્ત્ર્ય છે ઉત્તમનું સાર ક્યાંથી, સાધ્ય [illegible] છે. સાધુતાની સુરક્ષા માટે સાધ્ય પ્રત્યેની [illegible] તો જોઈએ જ. એમાંય બ્રહ્મચર્યનો યોગ, અનુકૂળતાના [illegible] લઈને ઉપસ્થિત [illegible] છે માટે પણ સાવધ રહેવું જોઈએ એ અને ગુરુપારતન્ત્ર્યનું જોર જેટલું વધારે [illegible] છે માટે એનાથી જ [illegible] સાવધ રહેવું.

[illegible] જમાને કે [illegible] જમાને કિંમત જૂની [illegible] છે. કિંમત જૂની થઈ ગઈ ત્યારે ગઈ તે [illegible] [illegible] [illegible] કરવા જમાનાને [illegible] જોઈએ. [illegible] [illegible] [illegible] નથી રહેજો જોઈએ.

શાસનનું સુકાન આપણા વ્યક્તિઓ સંભાળવી નથી. એને માટે તો એક જ બાહોશ સુકાની જોઈએ છે. પણ એ સુકાનીમાં જનોને રાહત આપવાની તાકાતનો [illegible] [illegible] [illegible] હોવો જોઈએ. [illegible] [illegible] અનુકૂળતાને [illegible] જે એ તાકાત કેળવશે તે જ શાસનનો સફળ સુકાની થશે; [illegible] [illegible] તે જ [illegible]; સુકિમાળા તેના જ ગળે પડશે.

[૨૩]

૧ આત્મ-ગુરુસમર્પણ

તે જીવો ધન્ય છે, જેઓના હૈયામાં ગુરુ વસ્યા છે, પણ તે જીવો અત્યન્ત ધન્ય છે જેઓ ગુરુના હૈયે વસી વસ્યા છે. અને જે જીવોને સદ્ગુરુદેવની સર્વોચ્ચ પ્રકારની ભક્તિ કરવાને યોગ્ય પ્રજ્ઞા પ્રાપ્ત થઈ છે, જે ઇંગિતાકારથી જ ગુરુની સઘળી ઇચ્છાને પામી જાય છે એઓને માટે તો શું કહેવું તે જ સમજાતું નથી.

ઘણા એવા સાધકો મેં જોયા છે કે પોતાથી આરાધના પોતાની સમજથી કરે જાય પણ એમના ગુરુદેવની સેવાને યોગ્ય સુયોગ્યતા એમને ન હોય એટલે એ દિશામાં એઓ [illegible] જ રહેતા હોય. [illegible], પણ આવી [illegible] એમના આત્મકલ્યાણની [illegible] હોય તો નવાઈ નહિ કેમકે જે આત્મકલ્યાણ [illegible] સંબંધી જાણવું હોય છે, તે સર્વાંગીણ [illegible] થઈ શકે છે [illegible]. [illegible] પણ [illegible] તે કહેવું જ નથી.

નથી કિન્તુ નિશ્ચિંત આનંદમાં રહે છે. ગુરુની ચિન્તાનો ભાર શિષ્ય લઈ લે અને શિષ્યની ચિન્તા ગુરુના શિરે જાય. બે ય પોતાની ચિન્તાથી મુક્ત બને. બે ય નચિન્ત બને. સમર્પિતભાવ એટલે ગુરુશિષ્યનો એકાત્મભાવ.

વિશ્વને આશ્ચર્યમાં ગરકાવ કરી મૂકે તેવું ગુણ સમર્પિતભાવની ભૂમિકામાંથી છૂટતું હોય છે. જ્ઞાન ભણવું એ કઠિન છે અને પચાવવું એ તો ઘણું જ કઠિન છે, તપ તપવાનું કામ એટલું દુષ્કર નથી અને તપને પચાવતાં તો ભવો કરવા પડે છે, માન પચાવવાનું લગભગ અશક્ય જેવું છે પણ ગુરુદેવને પરાધીન રહેવું આ બધાથી સુલભ છે. મુમુક્ષુ જીવન એટલે ઉપાસનાનું જીવન. એક ઉપાસ્યનું આલંબન લઈને જ અહીં આગળ વધી શકાય.

દેવ તો દૂર બેઠા છે. દેવની ઓળખ તો વળીય દૂર છે. એ દેવને નજીક લાવનારા, દેવની ઓળખને કરાવનારા ગુરુ તો સાવ નજીક છે, એમની ઓળખ એથીય નજીક છે તો આપણા ઈશ્વર એ ગુરુ કેમ ન બને? એમની સેવા એ જ ઉપાસના કેમ ન બને? એમની આજ્ઞાનું પાલન એ જ આપણું એકનું એક કર્તવ્ય કેમ ન બની રહે?

દ્રવ્યચારિત્ર લેનારા પણ અનન્ત જીવો ગુરુસમર્પણના બળ માત્રથી મુક્તિપદને પામ્યા છે. તો સમ્યક્ત્વપૂર્વકના ભાવચારિત્રને સ્વીકારનાર આપણે ગુરુદેવને સમર્પિત બની જઈએ તો આપણું સિદ્ધિ જરાય દૂર નથી.

સાધુજીવન કઠિન છે....

વર્તમાનકાળમાં સાધુજીવનની સાધના સહેલી છે કે અઘરી? ચિત્તમાં મુનિભાવની સ્થાપના સુગમ છે કે દુર્ગમ? આ પ્રશ્નનો ઉત્તર હકારમાં છે અને નકારમાં છે. કોઈ દૃષ્ટિએ વિચાર કરતાં મુનિજીવનની સાધના અતિશય કઠિન સ્વરૂપ છે. વાસના અને વિકારોના કોલાહલપૂર્ણ સાગરના મધ્યમાં ઘૂઘવાટ કરતાં મોજાંઓની વચ્ચે રહેલા નાવડા જેવું છે આ મુનિજીવન.

કોઈનું મોજું ક્યારે આવી [illegible] ઊછળે અને [illegible] [illegible] આ નાવને પોતાના પેટમાં [illegible] કરવા માટે [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

એક [illegible] થતું [illegible] [illegible] આખા વિશ્વમાં, વિશ્વના દરેક બજારમાં, દરેક મકાનમાં, મકાનના દરેક ઓરડામાં, ઓરડાની દરેક દીવાલોમાં, દીવાલની દરેક બારીમાં, બારીના દરેક પડદામાં, પડદાની દરેક રિંગમાં, રિંગના દરેક તારમાં વિજ્ઞાને વિશેષતાઓ ભરી દીધી છે. બધે જ ચમત્કાર ભર્યું તત્ત્વ જોવા મળે છે. બધે જ ભારે આકર્ષણનો ચુંબકીય પદાર્થ વીંટળાયેલો દેખાય છે.

રૂપના વિષયમાં અત્યંત મોહક રૂપો ભલભલાની આંખોને આંજી રહ્યા છે. કાળી ચામડીનેય સાબુના ફીણ જેવી ધોળી બનાવતાં વિજ્ઞાનને આવડી ગયું છે. એવી કેટલીય ધોળી ચામડીને રૂપેરી રંગપટ્ટે તેણે ખડી કરીને મોટા પંડિતોની પણ સાન ભુલાવી દીધી છે. મોટા ધનવાનોની પણ અક્કલ-ખોવડાવી નાંખી છે, મોટા મહંતોની પણ આત્મમસ્તીને ધૂળ ચાટતી કરી નાંખી છે.

જ્વાળા સળગાવી નાંખત. સાગરો પોતાની મર્યાદા મૂકી દેત અને આખાય વિશ્વને ઓહીયાં કરી જાત. પણ આ બધાય પાપોને વિરાગીઓએ વિશુદ્ધભાવની એક નાનકડી અંગુલિના નિર્દેશથી ખાળી દીધું છે. વિશ્વના પાપને જોઈને પ્રકૃતિ અકળાઈ ઉઠી છે પણ વિરાગીના ભાવે જ એને કોઈ દુઃસાહસ કરવા દીધું નથી. સૂકા ભેગું લીલું પણ સળગી જાય તો! ગુનેગાર છૂટે તે હજુ ચાલી જાય પણ બિનગુનેગાર માર ખાય તે કદાપિ એને ક્ષમ્ય નથી.

પ્રકૃતિ જો તેવું પાપ કરે તો સર્વ પાપીઓમાં તે જ અગ્રેસર બને. ત્યારે હવે એ તો સાબિત થાય છે કે સંતની ઉર્મીમાં વિરાગની જ્યોત ઝળહળી રહી છે. વિશ્વના સૂક્ષ્મિકીય તિમિરમાંય તે જ્યોતની અજવાળી ભાત પડી છે. લાખો મણ તિમિરને નાનકડી જ્યોત મહાત કરી શકે છે. પ્રશ્ન એ થાય છે કે આવી જ્યોત જલી શકે કઈ રીતે? એમાં તેલ પૂર્યું કોણે? લાગતા અનેક પવનમાં પણ એ બુઝાઈ કેમ નહિ? [illegible] એ જ તેલ પૂરતી છે ને! એક બાજુ [illegible] છે ત્યારે બીજી બાજુ [illegible] નથી! પણ તેથી શું? [illegible] કરી શકે છે! [illegible]

દરવાજો ઉઘાડવાની નોબત. સાગરો પોતાની મર્યાદા મૂકી દેત અને આખાય વિશ્વને ઓહીયાં કરી જાત. પણ આ પ્રચંડ તાંડવોને વિરાગીઓએ વિશુદ્ધભાવની એક નાનકડી અંજલિના નિર્દેશથી ઓળખી દીધું છે. વિશ્વના પાપને જોઈ ને પ્રકૃતિ અકળાઈ ઊઠી છે પણ વિરાગીના ભાવે જ એને કોઈ ઉત્પાતક કરવા દીધું નથી. સૂકા ભેગું લીલું પણ સળગી જાય તો! [illegible] તો [illegible] પણ [illegible] ભાવ તો કદાપિ એને ઇચ્છત્ય નથી.

પ્રકૃતિ જો તેનું પાપ કરે તો [illegible] તે જ [illegible] બને. ત્યારે હવે એ તો સાબિત થાય છે કે [illegible] વિરાગની જ્યોત ઝળહળી રહી છે. વિશ્વના [illegible] ને તો જ્યોતની [illegible] છે. [illegible] પણ [illegible] નાનકડી જ્યોત [illegible] કરી શકે છે. પ્રશ્ન એ થાય છે કે આવી જ્યોત [illegible] રહી [illegible]? એમાં તેલ પૂર્યું કોણે? [illegible] માં પણ એ ખુલાસો કેમ નહિ? ત્યારે એ જ [illegible]? [illegible] નથી! [illegible] શું? [illegible] કરી શકે છે! [illegible] કરી શકે છે. [illegible] છે. [illegible] [illegible] [illegible]!
[illegible]

ત્યારે હવે વિષપાનની યાદ સ્વપ્નેય ક્યાંથી હોય! પછી ભલે ને તે વિષપાન લાખો વખત શુધી કાં ન કર્યું હોય! આવા ઓલિયા સાધકો વિલાસના બારણાંતરો વચ્ચેથી ચાલ્યા જાય પણ એને કશીય પ્રકારની અસર તો ન જ થાય. કિન્તુ એની આધ્યાત્મિક અસરોના મોજાં એવા પ્રકાર ઊઠે કે કેટલાય જન્મોના વાસનામળને ધોઈ નાખે. અંતરના ગુંબજમાં ઘૂમી ઘૂમીને નીકળતી એની વાણી તો [illegible] પડદાને ખોદી નાંખે. પરમાત્માની આશિષ અર્પતો એનો વાત્સલ્યમય દૃષ્ટિએ ત્યાં કુબેરના ભંડારો ખાલી કરાવી નાંખે. આખુંય જગત એક બાજુ રાખો; અને એક બાજુ [illegible] સોનાના [illegible] એક [illegible] અને [illegible] રમત આદરો. [illegible] એક જ [illegible] [illegible] એવી કાંઈ!!!

તો હવે [illegible] દૃષ્ટિએ વિચારતાં એમ નથી લાગતું [illegible] છે? કે [illegible] [illegible] છે? [illegible]

[illegible]

[illegible] છે.

[૨૬]

અતીતમાં ડૂબકી

કદી ઉંમરની કારકુની કરનારા. પાંસઠ વર્ષના બુઝર્ગ માણસને જોયો છે? એના શરીરનું પ્રત્યેક અંગ, એ અંગનું પ્રત્યેક રુંવાડું, એ રુંવાડાની જર્જરિત કે પ્રફુલ્લિત દશા એના જીવનને કહેતી ભાષા જ હશે. એના મોં ઉપરની પ્રત્યેક કરચલી પણ લીલીસૂકીઓનું વર્ણન કરતી હશે. એની આંખોની વિલક્ષણરચના એના જીવનના કડકાઈભર્યાં કે વિનમ્ર ભાવોનું બયાન કરતી હશે. એની ચાલમાં નીતરતી ગંભીરતા કે અધીરાઈ પણ જીવનની વ્યવસ્થાના વિષયમાં પોતાનું વક્તવ્ય કરતી જણાશે. એનો વેશ, એનો ખોરાક, અને અમુક જાતની લાકડી, એનાં ચશ્માં એ બધાંય એના સ્વભાવને આલેખતાં દેખાશે.

અલબત્ત, એના જીવનમાં એણે વિચારોના પાટા બદલ્યા જ હશે, અનેક વાર પોતાનાં મન્તવ્યોમાં થાપ ખાઈને નવા ચીલા પાડયા પણ હશે. અનેકશ: વિવિધ વ્યવસાયોને અનુકૂળ બનવા યત્નો કર્યા હશે. અને એમાં લેવાએલા . અંતિમ

ગાજુતા નિશ્ચયોને ફેરવ્યા ગણ્યું હશે. પાંસઠ વર્ષની પ્રત્યેક રાત અને પ્રત્યેક દિવસ એના ઉત્પન્નના ભાવને હાલમ ડોલમ કરતાં જ પસાર થયાં હોય એ સ્વાભાવિક છે.

પરંતુ એ બધાયના અંતિમ સ્વરૂપે આગે દેખાતી એની ખુરશી કરતા છે. એ બધાય પ્રયોગોનું અંતિમ રૂપાંતર આ દેખાતો એનો દેહ છે. બાળીસ ઉત્કૃષ્ટપણામાં [illegible] એની કાયા ઉપર વીતેલી આપવીતીઓનું અંતિમ રેખાંકન આગે દેખાતા એના શરીરના પ્રત્યેક અંગમાં સ્પષ્ટ થતું છે. એ નાનો હશે ત્યારે ખૂબ તોફાન કરે અને જે વખતે જે ઉંમરની ગાલની રેખાઓ ખૂબ ખીલી ઉઠી હશે.

એ પ્રમાણે મોટો થયો અને મોટી ઉંમરે પરણ્યો હશે, આંખો ત્યાં તીરછી બની હશે, એ વખતે પાછળની કરચલીઓ પણ પાડી થઈ હશે. આંખોના ખૂણાના ભાગ ત્યારે દબાયા હશે. ત્યારબાદ એ મોટો થયો, પ્રૌઢ થયો. ખાઈ પાઈ સ્વસ્થ રહ્યો માટે ખડતલ થઈ ગયો. પોતાનાં સ્નેહીના ખૂબ આગ્રહ [illegible] માટે એ [illegible] પણ થયો હશે અને એની [illegible] આગ્રહીઓ [illegible] હશે. [illegible] પણ [illegible] હશે, [illegible] સ્વરૂપનું અંતિમ સ્વરૂપ છે. [illegible] [illegible] છે, [illegible] છે. [illegible] છે. [illegible]

"Thinking is not one process; it is one out come of many processes."

ગેટ્સ સાહેબે આ સિદ્ધાંતને અનુરૂપ વિચાર પાડવાના કરવામાં લેખનમાંથી મને મળી ગયો. આપણને જે વિચારો આવે છે તે કોઈ ભૂમિકા વિનાની પ્રક્રિયા નથી. પરંતુ ઘણો અગાઉના વિચારોના પરિણામરૂપ તે એક પ્રક્રિયા છે. આપણને જે વિચારો આવે છે તેમાં એટલું બધું વૈવિધ્ય હોય છે કે જો તેને લક્ષ્યમાં લઈએ તો અત્યંત આશ્ચર્ય ઊપજે. આખું માનવતાના વિચાર કરતાં ક્યાંક એવી ઠેસ વાગી જાય છે કે એક અધમ માણસને પણ ન છાજે તેવું આચરણ કરવાનો વિચાર આવી જાય! વિરાગના રંગમાં આગાઢ રંગાઈ ગયા હોઈએ, આપણી આખી જાતને ઉચકીને એ રંગમાં ઝબોળીને હજી બહાર કાઢી એટલામાં તો દુરાચારી મન પણ ન વિચારે તેવા રાગના વિચારનો કાળો ધાબળો વળગી જાય છે.

વિચારોની ધારામાં આવા અકસ્માતો બનવા છતાં પણ કોઈ બે પાંચ વિચારધારાને તો આપણે જરૂર પકડી શકીએ. આપણા જીવનના સમગ્ર વલણ ઉપર નજર નાંખવી અને

તટસ્થ બુદ્ધિથી વિચાર કરવો. ક્યાંય પોતાની જાતને વધુ ગૌરવવંતી બનાવવા મનથી ગોળમટોળ સમાધાનો કરી લેવા ઘડવાનું નથી. આટલો ખ્યાલ રાખીને નીચેના દસ મુદ્દા ઉપર વિચાર કરી જોઈએ.

૧. ખાવાની વૃત્તિ
૨. વિષયભોગની વૃત્તિ
૩. પ્રાણીઓની માયા
૪. સ્વાર્થસાધુતાનું જોર
૫. અમીરાઈ
૬. અદેખાઈ
૭. ગુરુદેવભક્તિ
૮. દાન દેવાની વૃત્તિ
૯. માયા—[illegible]—[illegible]
૧૦. [illegible]—[illegible]—[illegible]

[illegible] દસ મુદ્દાઓમાંથી [illegible] મુદ્દા [illegible]

[illegible]

(૨) ભોજન કરતાં કોઈ પણ સારામાં સારું બીજાને અનેક વાર આપણે આપી દીધું છે?

(૩) ઉપવાસાદિ કરતાં આપણને ખૂબ આનંદ આવે છે કે પારણું કરતાં 'હાશ' થાય છે?

(૪) દ્રવ્યો અને રસનો ત્યાગ આપણે હોંશથી કરીએ છીએ?

(૫) સ્વપ્નમાં પેટ ભરીને ખાધું કે અમુક સારી વસ્તુ ખૂબ ખાધી એવું ઘણી વાર અનુભવ્યું છે?

(૬) અલ્પભોજન તરફ આપણને સ્વાભાવિક રુચિ રહ્યા કરે છે?

(૭) તપસ્વીઓના તપની આપણે ત્યારે અનુમોદના કરવાનું કદાપિ ચૂકતા નથી ને?

આ પ્રશ્નોમાંથી જો પાંચ પ્રશ્નોના ઉત્તરો સંતોષકારક આવ્યા હોય તો ફલતઃ સમજવું જોઈએ કે આપણી વૃત્તિ ઘણી મંદ પડી ચૂકી છે અને તેને [illegible] [illegible] [illegible] ઉત્તરો [illegible] હોય તો સમજવું જોઈએ કે [illegible]

અહીં પણ સાતમાંથી પાંચનો જવાબ નકારમાં આવે તો સમજવું કે જીવ ઘણુ ખરાબ સ્થિતિમાં અથડાઈ રહ્યો છે. અને તાજો જ નરકોની મુસાફરી કરીને આવેલો દેખાય છે.

સાતમો અને આઠમો વિભાગ :

દેવગુરુભક્તિ—દાન દેવાની વૃત્તિ :

(૧) અવારનવાર મહિનામાં એકાદ વાર પ્રભુ પાસે રડી પડો છો?

(૨) પ્રભુના માર્ગ પ્રતિ બહુમાન ભાવ રહ્યા કરે છે?

(૩) ગુરુદેવને તમારા જીવનનું સર્વસ્વ સમજો છો?

(૪) પ્રભુના શાસન માટે કાંઈક કરી છૂટવાની તમન્ના [illegible] સેવો છો?

(૫) ખવરાવવું [illegible] ગમે છે?

(૬) બીજાને પોતાનું આપી છૂટવાની વૃત્તિ ખરી છે?

(૭) કોઈક વખતે [illegible] છો?

[illegible]

[illegible]

જો તમે ગુરુ સાથે માયા કરો છો, જો તમે કાંઈક ગો[illegible]
છો, [illegible] [illegible] છો તો તમે દુર્ગતિમાં જવાના છો અને
જો તમે તેમ નથી પણ સરળ, ઉદાર, [illegible] અને ગુરુ-
ભક્ત છો, શાસન માટે કાંઈક કરી છૂટવાની તમન્નાવાળા
છો તો તમે અવશ્ય મનુષ્યાદિ સદ્ગતિમાં જઈ તમારા
જીવનમાં [illegible]યોગને સાધીને ટૂંકા જ સમયમાં મુક્તિગામી
બનવાના છો એ નિઃસંદેહ છે.

કમલ પ્રકાશન પબ્લિક ટ્રસ્ટ

: બે યોજના :

પ્રાચીન સાહિત્ય પ્રકાશન :

આ યોજના હેઠળ જીર્ણ થયેલા શાસ્ત્રગ્રંથો ફરી પ્રાચીન ભારતવર્ષના જ્ઞાનભંડારમાં સુરક્ષિત મૂકી દેવામાં આવે છે.
દાનવીરો ! આપ આર્થિક સહયોગ આપીને શ્રુતભક્તિનો મહાન લાભ ઉઠાવો.

સંસ્થાના સંચાલકો ! જ્ઞાનખાતાની રકમનો પ્રવાહ આ તરફ આજે જ વાળો. સરકાર આપણા જ્ઞાનદ્રવ્યને આંચકી લે તે પહેલાં જ જીર્ણ થયેલા શાસ્ત્રગ્રન્થોના મુદ્રણકાર્યમાં એનો સદુપયોગ કરાવી લેજો. નહિ તો નાશ પામશે શાસ્ત્રગ્રન્થો; અને આડા માર્ગે ઘસડાઈ જશે જ્ઞાનદ્રવ્ય.

અર્વાચીન સાહિત્ય પ્રકાશન :

નવી પેઢીનું બીજ વેરાતું જાય છે. જો નહિ જાગીએ તો મરી પરવારશે આપણી ભાવી પેઢીનું સંસ્કારધન ! શ્રદ્ધાનું જીવન ! ખાસ કરીને યુવાન વર્ગને તૈયાર કરવા આ યોજના હેઠળ આધુનિક શૈલિથી શાસ્ત્રીયચિંતન રજૂ કરવામાં આવે છે.

અર્થભંડોળ વિના કોઈ પણ યોજના સસ્તી અને સફળ બની શકતી નથી.

આપના વારસોને પુસ્તકો દ્વારા સંસ્કારનું નવજીવન બક્ષતી આ યોજનામાં આપનો ઉદાર હાથ લંબાવો.

વિશેષ માહિતી માટે આવેદન પત્રો મંગાવી લો.

આ સંસ્થાનું પબ્લિક ટ્રસ્ટ કરવામાં આવ્યું છે જેથી દાનવીરોને કરમુક્તિનો લાભ પ્રાપ્ત થઈ શકે.

માહિતી કેન્દ્ર :
સુબોધચન્દ્ર લાલભાઈ
બકુલ
સંઘવી પાસે, અમદાવાદ–૭

લિ.
કમલ પ્રકાશન
મંત્રીઓ